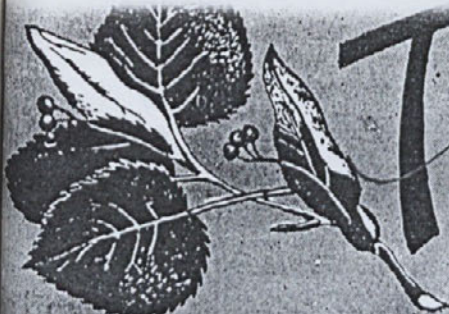




Tabor



25. 6. 1991.

SLOVENIJA

SAMOSTOJNA DRŽAVA

Dne 25. junija 1991. leta je Republika Slovenija proglasila svojo samostojnost in razdružitve od Federativne Jugoslavije.

To ni bila nenadna in neposvetovana odločitev, temveč le posledica dolgega postopka, kateri se je začel s prvimi poveljnimi demokratičnimi volitvami aprila 1990. leta. Pomenil je konec komunističnega totalitarizma, ki je 45 let Drepredčeval svobodno odločitev slovenskega naroda.

V plebiscitu, izvršenem decembra 1990. leta, je prebivalstvo Slovenije skoro 90%-no izrazilo svojo voljo za samostojnost. Določen je bil rok šestih mesecev (ki se je iztekel 26. junija t.l.) za pogajanja z ostalimi republikami Jugoslovanske Federacije za mirno in sporazumno razdružitve.

Ko se je rok iztekel, ne da bi bil dosežen skupen sporazum zaradi nepopustljivega stališča zvezne vlade kot tudi vlade Republike Srbije (obe pod komunističnim vodstvom), je Skupščina Slovenije proglasila samostojnost v kljub grožnjam centralne vlade.

Potrebno je poudariti trmoglavo dejavnost Jugoslovanske Ljudske Armade, ki sama sebe proglasa za poslednjo trdnjavo socializma v Evropi, ko se komunizem v ostalem Starem Svetu razkraja.

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov. — TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič. — Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 219.314.

NAROČNINA: Argentina \$ 80.000. — Južna Amerika, Evropa in Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 15 dolarjev (zračno paketi). Letna naročnina za vse države 20 dolarjev (US).

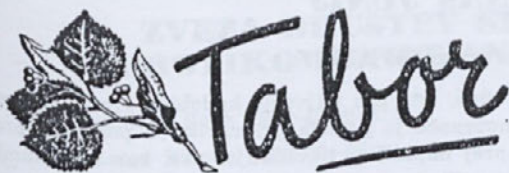
Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806 — CP 1636 Hurlingham — Buenos Aires — Argentina. T. E. 665-6654.

Justicia

("La Gaceta", Tucumán, 2. 7. 1991.)

Señor Director: Eslovenia, que es mi patria, es hoy noticia mundial. Se trata de una nación de dos millones de habitantes, compactamente ubicada en el extremo entre Italia, Austria y Hungría, colindando con los vecinos croatas. El pueblo esloveno tiene alta cultura europea, heredada de la antigua Austria, a la cual perteneció durante siglos. En cambio los serbios tienen cultura balcánica muy atrasada. Después de la Primera Guerra Mundial los eslovenos, democráticamente, salieron de Austria para federarse voluntariamente en el "Reino de los serbios, croatas y eslovenos". Los serbios hicieron sentir siempre su hegemonía contra los eslovenos y croatas. Son muchas las injusticias cometidas que el espacio no permite contarlas. Ahora llegó el momento histórico de usar el derecho que la Constitución da a las naciones yugoslavas para votar y elegir su independencia. Se realizó el plebiscito y las dos naciones postergadas optaron por la independencia. Los serbios se oponen por intereses egoístas, ya que no podrán explotar a los eslovenos y croatas. Lo curioso es que las naciones libres del mundo no apoyan a los eslovenos, a pesar de que proclaman mucho libertad, autodeterminación, derechos humanos. Estamos a fines del siglo XX y ya es tiempo de dar la libertad a todas las naciones del mundo. Dios no autorizó a nadie para tener sometidos a sus hermanos. Sólo reclamamos justicia.

Pbro. Juan Malensek, Lules-Tucumán



Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domov no!

Julio-Agosto 1991

Julij-Avgust 1991

NAŠ MAJ

Naš maj — začetek in konec poti...

Soborec, se še spominjaš dni pred mnogimi leti? Vse je bilo v cvetju in petju. Nismo pa mogli razumeti, zakaj smo po to svobodo morali na tuje in se umakniti pred partizani, ki so že vse leto pred nami samo bežali. Ubogali smo in sledili vodstvu, ki je bilo slepo zaverovano v Angleže. Navadni vojaki jih nismo poznali, samo verjeli smo, da so dobri ljudje.

Na Dravi smo morali odložiti orožje. Kaj je vojak brez puške! Slišnilo nas je pri srcu, utihnili smo, ker smo zaslutili, da je bilo s tem vsega konec. Tedaj so nam ukradli svobodo in domovino. Vodstvo pa je še kar naprej po Celovcu iskalo zaveznike... Čeprav jih ti niso niti sprejeli, so jim še vedno verjeli ter jim zaupači v varstvo domobrance in ves narod. Tedaj smo zvedeli za „zveze z zavezniki, o katerih so nam govorili štiri leta; spoznali smo tudi, da so v tej uri stiske že enkrat, zadnjič, odpovedali: znali so rešiti sebe, narod pa so pustili za drobiž kramarjem, imperialistom in komunistom.

Bili smo izdani in žrtvovani za tuje koristi. Ostalo nam je samo pričanje, da je bila naša borba za domovino in narod proti rdečemu nasilju upravičena in sveta. To nam je bila v tisti uri, ko so nas z zvijačo vračali v smrt, edina uteha.

Takrat še nismo vedeli za konec poti. Zdaj vemo, mnogi jo poznamo že 46 let. Tudi narod doma je že od prvih dni vedel, kaj se je zgodilo, a o tem ni smel govoriti. Šele zadnje leto je javno spregovoril: odkopava masovna grobišča in šteje lobanje, drugega ni več... Kdaj bodo te kosti dobile svoja imena, svečo na grobu in vrnjeno čast? Kje si, demokratična slovenska vlada, ki te je narod svobodno izvolil, da si tega na šteješ za svojo prvo in največjo nalogo?!

Spet je maj, kot nadaljevanje tistih dni, ko so nam ukradli mladost, ideale, upe in načrte! Veter šušti v smrekah in hrastih ter govori o zamolčanih dneh in o času, ki je bil čas hudobije in krvi, pa tudi čas mučeništva.

Soborec! Prijatej! Postoj in spomni se vseh, ki so v tistih majskih dneh bili žrtvovani za Boga — Narod — Domovino!

NAŠ JUNIJ

Junij — mesec smrti in zmagoslavja...

Brez dvoma je bil junij 1945. leta čas največje hudobije. Ljudje so padli v tisočih. Za vrnjene domobrance je partija pripravila še poseben sprejem in tudi sodba je bila vnaprej napisana: likvidirajte vse, kar ni z nami! Tak je bil ukaz partije, zato so jih brez sodbe zverinsko pokončili. Za vrnjene ni smel nihče vedeti. Vsako noč so po slovenski zemlji drdrali vlaki in tovornjaki, a nihče ni smel vedeti, kam in kaj vozijo. Zaradi Angležev je moralo biti vse tako izdajaleško skrito, da bi svet ne zvedel za to zločinsko izdajo. O tem v vojnih arhivih ni nobenega poročila. Vse, kar bi moglo povedati o tem zločinu, je bilo uničeno. Le v srcih preprostih vojakov je ostal spomin na krutost, ki je nevedna vojaka. Ta spomin ni hotel zbledeti, ampak je ostal kot madež na duši britanskega naroda. Zdaj že nekaj let z gotovostjo vemo, da je bila ta povojna izdaja osebno deo ambicioznega Churchillja, tega velikega „demokrata in odločnega protikomuniste, poleg tega pa velikega prijatelja Kozakov“, vlada pa vse še vedno uradno taji, priznava kvečjemu kot nesrečno „pomoto“, za katero pa ni krivca, ker „še noben Anglež ni bil kdaj obsojen „vojnega zločina“. Toda — božja mlini meljejo počasno... Prišel bo čas, ko bo odprt tudi ta list zgodovine.

Še po toliko letih ne najdemo besede za razočaranje izdanih fantov. Nikomur ni bilo žal, da je bil domobranec — vedeli so, kaj jih čaka, a se tudi misli na smrt niso bali! Z njimi se morala biti nebeška tolažba, da so si želeli samo konca trpljenja in so se mirne duše odpovedovali mladosti in upom...

Kolone so se vlekli od taborišča do taborišča, ki so bili kraji stradanja, mučenja in pretepanja. Od tod so jih v nočeh zvezane vodili na skrivna morišča, kjer so rablji v imenu partije opravljali svoje krvavo delo. Brat je moril Slovenca-brata... za svobodo naroda! In komu je koristilo nečloveško mučenje pred smrtjo? Nikomur! Danes vemo, da so tako zahtevali Tito, Kardelj in Kidrič. Zadnja postaja je bila Kočevski Rog ali Teharje. In koliko je bilo vmesnih postaj, kjer si je rdeča zver zaželela krvi!

Danes, po skoro pol stoletja, odkopavajo te nesrečne kraje, ki so bili do zdaj tabu. Že nad 70 so jih našli, pa še niso končali. Spet oživlja čas, ki je bil velik po hudobiji, a še večji po junaštvu. Vedno bolj je nerazumljivo, kako je mogel človek tako podivjati, to pa daje odgovor in opravičilo, zakaj se je slovenski človek moral upreti.

Lahko smo ponosni, da smo izšli iz naroda, ki je komunizem spoznal, ko so veliki narodi še z njim barantali. Res smo morali skozi trpljenje in smrt, toda iz preperelih kosti, brez imen in obrazov vstaja nova Slovenija, ki bo vredna njihove velike žrtve.

Slava njihovemu spominu!

T A B O R

ZVEZA DRUŠTEV SLOVENSKE PROTIKOMUNISTIČNIH DRUŠTEV

TO: President Bush (202-456-2461)

Senator Biden (202-224-0562)

Senator Pell (202-224-4680)

FROM: Ludvik Kolman

2432 Yeoman Ave.

Waukegan, IL. 60085

Honorable President Bush and Senators Biden and Pell,

I am writing on behalf of Tabor, the international organization of Domobranci, veterans of the struggle against Communist domination of Yugoslavia during World War II.

The Tabor organization is relatively small because the majority of these fighters — whole families in some instances — were brutally murdered at the end of the war. We are the fortunate ones who found refuge in the United States, Canada, Australia, and Argentina.

Please, do not allow the genocide which was committed against the Slovenian people to be repeated. Despite domination by many other powers throughout history, Slovenia has always retained its unique language, culture, and ethnic identity. This, along with a bitter history of struggle for independence, is the glue which binds the Slovenian people together as a nation.

Slovenia has always existed. It has simply never been recognized for the nation it is. We are not Serbian. We do not wish to be part of a politically justified construct called "Yugoslavia". We ask no more than the opportunity to finally join the ranks of democratic nations around the world.

Let the United States continue to champion the cause of self-determination for all nations. Please, endorse independence for Slovenia.

Florijan Slak, Secretary

Ludvik Kolman, President of Tabor

2432 Yeoman Ave.

Waukegan, IL. 60085

July 6, 1991

Senate Committee on Foreign Relations

Dirksen Senate Office Building

Washington, D.C. 20510

Honorable Members of the Foreign Relations Committee

At this time when we celebrate the independence of our nation — the United States of America — another nation is struggling to do the same — Slovenia.

Nationhood, after all, is not determined by arbitrary geographical boundaries, nor is it determined by alliances forced upon it by other powerful nations for their own convenience. Such was the case in the "nation" which came to be known as Yugoslavia. Nationhood does not live within the cartographer's lines on a map. Nor are square miles the criteria for a nation — consider Liechtenstein, Monaco, Andorra.

Nationhood lives within the hearts and spirits of a people who share a common language; common values; common history, literature, and culture. Despite the domination of successive powers — Germany, Austro-Hungary, Italy, Yugoslavia — Slovenia has retained its unique language, rich in song and poetry, its Roman Catholic faith, and all the facets which comprise a vibrant culture.

Just as surely as the United States fought for the freedom to develop as an independent nation, so too, should Slovenia be allowed to realize the dream of all free people. Slovenia has always existed. It has simply never been recognized for the nation it is.

The time is now. Please help stop the bloodshed, and endorse independence for Slovenia.

Sincerely,

Ludvik Kolman

Dušan Dimnik

Titova zapuščina

Mogoče je varati nekatere ves čas ali vse nekaj časa; nikdar pa vseh vedno!

A. Lincoln

Ni še dolgo tega, kar sem prebral ugotovitev dr. Spomenke Hribarjeve, da „ta jugoslovanska agonija že predolgo traja!“. Začel sem o tem premišljevali: od kdaj naj bi se to sploh godilo? Sledeč sestavek in njega misli so nastali iz tega premišljevanja.

Pojmi Jugoslavija, jugoslovanski ipd., kot smo jih mi poznali in kar so nam predstavljali, so prenehali biti dejstva in resnica z napadom sil osi in sledečo kapitulacijo Kraljevine Jugoslavije leta 1941. Kar se je godilo med vojno in se zapletalo, so pa bili sami neuspešni poskusi obdržati, kar se obdržati ni dalo. Ime samo — Jugoslavija — je iz politične nujnosti sicer ostalo, toda vsebina in pomen sta prvotni ideji popolnoma tuja, če že ne nasprotna. Skupnost novonastale federativne republike same je pa bolj slovena na poudarjanju razlik med posameznimi sestavnimi deli, verjetno je pa razdružitvi bila mogočen jez le avtoriteta njenega doživljenjskega predsednika Tita. Po njegovi smrti so od vedno zatajevane in zadržavane razpoke

vedno bolj pritiskale na dam, vkljub naporom — ne ravno prevelikim — njegovih naslednikov, da jih zadrže. Današnji položaj pa je popolnoma jasen: skupaj ne gre več!

Toda, da, toda še vedno in vkljub vsemu, je en dejstvenik, važen in nasilen, ki hoče obdržati skupnost za vsako ceno: Jugoslovanska Ljudska Armada! Zakaj?

Oglejmo si to malo natančneje. Jugoslovansko Ljudsko Armado je ustanovila Komunistična Partija Jugoslavije — to je: Tito! — Pravzaprav so enostavno reorganizirali partizanske odrede in jim dali novo ime in nove naloge, a glavni smisel je ostal isti: oborožena roka komunistične partije, sedaj zakrinkana pod krinko Jugoslovanske Ljudske Armade!

Kdor kolikor toliko pozna komunizem in njegov način dela, ve, da ne izbira ne sredstev, ne načina, da bi dosegel svoj cilj. So skoro nenadkrjljivi v taktiki, katero neštetokrat menjajo: laži, prevare, pretvarjanja, ipd. so njihova orodja. Ko kot komunisti niso mogli več, so pa postali „prenosilci“! Namen in cilj pa vedno isti!

Da pa se jim ne bi izmuznila oblast v „Jugoslaviji“ — imenovati bi se morala pravzaprav Titoslavija ali pa Titovinija (kar tudi je še vedno!) — iz rok, pa mora skrbeti tudi tako imenovana „Jugoslovanska Ljudska Armada“! Pravim „takoimenovana“, ker — kot se je sedaj izkazalo in se še kaže — ni to nič drugega kot komunistična oborožena sila — v najbolj striktnem pomenu besede —, ki mora obdržati komunizem na oblasti ra vsem teritoriju, ki ji je dodeljen. Isto se je zgodilo ob svojem času n.p.r. na češkem in v Madžarski, kjer je bila takoj prisotna Rdeča Armada. Res je, da se je ta položaj sedaj že spremenil, toda ni to v zvezi z mislimi tega članka.

Vrnimo se na naš slovenski primer. Neodvisnost je bila plebiscitarno izglasovana in parlamentarno pravilno razglašena. Toda kaj se je zgodilo? „Jugoslovanska Ljudska Armada“ je enostavno udarila po neposlušnih in neubogljivih Slovencih, ki tega niso ne pričakovali in niso mogli razumeti. Če pa pomislimo, da je ime „Jugoslovanska Ljudska Armada“ samo krinka za varanje koristnih budal — in to že od vsega začetka — pa postopek postane razumljiv. Tudi postane razumljivo, da nihče ne ve, kdo in od kod je dal začetno povelje za napad. Tudi postane jasna nepokorščina poveljujočih generalov političnemu vodstvu države, katero ni v komunističnih rokah. Sedaj se je pokazalo, da so komunisti s svojo „Jugoslavijo“ in „Jugoslovansko Ljudsko Armado“ že od 1945. leta varali ves svet. Toda že Abraham Lincoln je ugotovil, da je nemogoče varati ves čas vse!

Naj se povrnem k začetni ugotovitvi dr. Hribarjeve, da „jugoslovanska agonija traja že predolgo“. Ni to jugoslovanska agonija — Jugoslavije je bilo 1941. leta konec, pa če nam je to prav ali ne! Kar pa je nastalo po vojni, je pa komunistična zgradba, zgrajena ra prevari in ki se podira kar od vsega začetka in je sedaj v končni agoniji, pa se pojavljajo vsemogoči zdravniki, poklicani in nepoklicani.

Ostane še vprašanje: zakaj so komunisti sploh prevzeli ime „Jugosla-

vija". Tu se moramo spomniti, da so komunisti v zaporih v Sremski Mitrovici za časa Kraljevine Jugoslavije sklenili sporazum z ustaši, da je potrebno Jugoslavijo uničiti (skupen cilj). Ker se to ne tem ne onim med vojno ni posrečilo in je ime „Jugoslavija“ mednarodno ohranilo svoj prvotni pomen, komunistom ni preostalo drugega kot da se tega imna — čeprav osovražene — poslužijo. Prevara jim je uspela. Ime in ideja sta pa tako onemogočena, da nikomur ne prihaja na misel, da bi ju zagovarjal, razen komunistov, ki si pri tem po pilatovsko umivajo roke. Celo sam velmož Gorbačev se je izrekel za ohranitev integritete Jugoslavije, toda zamolčal: samo da ostane komunistična. Sicer pa tudi njega podoben čevelj žuli.

Med tem, ko to pišem, prihajajo vsa mogoča poročila o stanju v Sloveniji: sklenjeni so sporazumi, ki pa so že prekršeni, skoro bi rekel: še pred objavo. Iz vsega, kar slišim, je pa jasna pred vsem naloga vsakega Slovenca po svetu, kjerkoli je in karkoli je, da stori v svojem okolju vse, da se o slovenskih problemih čim več razve in če je le mogoče, da stori vse, kar more, da bo svobodni svet pravno in dejansko priznal Republiko Slovenijo!

Naj živi svobodna Slovenija!

Ivan Korošec

DOMOVINA

Tako si se približala domovina
kakor, da so se zožili oceani
in naravnale poti,
ki me vabijo k tebi
po dolgih letih tujine.

Še veš, tistega maja,
ko je med šmarnicami dehtela svoboda
in se je tuje okovje drobilo.
Še veš —?

Takrat sem odhajal.
Takrat smo odšli
pred novim, še hujšim nasiljem.

V strahu si mi stezala róko
in me prosila:
„Ostani in
brani!“

Nisem čul prošnje,
ne tvojega Zbogom.

Šele na Ljubelju sem se zavedel,
da ti domovina
ostajaš doma.
In še vedno si mi stezala róki:
„Ostani in brani!“

Val brezdomcev me je zajel
preko Drave,
v ponižanje in prevaro — —.

VETRINJE

— — polje brezpravne raje
čreda izgubljenih pastirjev,
ograjenec klavne živine.

Potem so odvažali bataljone,
ki niso bili več bataljoni —
in matere, dekleta, otroke in starce,
ki niso bili ljudje.

Bili smo izrodki
krvavega časa;

sužnji
sejma mešetarjev,
cena za dolgove nezmožnih.

Ko so nam ideal poteptali v blato
in ukradli ponos,
so strli nam hrbtenico —

Spoznali smo, da smo času odveč,
klavna žrtev
za oltarje kadila,
za zakon maščevanja.
Cena kazni
za grehe rodov,
preizkušnja
Božjega dopuščenja.

Zato muke niso bolele.
Ni bilo ne tožbe, ne solz,
na kavljih visečih
in razbitih na tlaku.
Kri je hladila udarce
in pljunki so izmivali psinke.
— Le v duši je žgalo,
ob novem vetrinjskem
TURJAKU!
Potem so vezáli,
kakor polena v butare
in nakladali na tovarnjake —
puntarje nove tiake,
brez protesta in krikov;
za zadnji marš,
za orgije krvi,
za naslade željnih
slovenskih boljšečikov.

V brezni in jamah
so rafali umirali

razočaranja
nagih,
prestreljenih teles.

Ne matere,
ne neveste
ni bilo na pokopu.
Bile so z njimi
del krvave kopice —
v brezni.

Le šmarnice bele,
so v rdečih solzah cvetele
na skritih grobovih
zasute mladosti.

— — —

Ne vem, zakaj sem ostal —
berač — cesti v napotje,
tujec — zgubljen na razpotju.

Marsikdo mimoidočih
je začudeno vprašal:
„In ti, kako, da nisi odšel?“

— — —

V dalji preštevam okostnjake,
ki so bili bataljoni
in zala, deviška dekleta;
oropana cvetja in sanj.
Zasramovane matere
in s pankrti psinovani otroci.

— — —

Na tujem jih štejem in
grebem za tvojo svobodo
Slovenija daljna;
ter čakam
in čakaš,
da z dolge ceste tujine
poklekne k tvojim grobovom.

Svet ni bil prvič v zgodovini pogreznjen v tolikšno temo zmedenih pojmov.
Toda za razliko z drugimi dobami so naši domobranci še o pravem času,
vsemu svobodoljubnemu človeštvu prižgali žarko luč rešitve: Svobodni sveta,
združite se! Za Boga — Narod — Domovino!

LIPA SPRAVE

(Svobodna Slovenija)

Na proslavo ob Lipi sprave je bil povabljen tudi bivši domobranec Ivan Korošec iz Argentine. Kot nam je sporočil po telefonu iz Ljubljane, je bila slavnost lepa ob številni udeležbi, ob vihranju slovenskih zastav (brez zvezde!), kjer sta prisostvovala tudi predsednik vlade Lojze Peterle in metropolit nadškof dr. Alojzij Šuštar. Govorili so odvetnik Stanislav Klep, dr. Peter Urbanc iz Kanade ter Ivan Korošec iz Argentine.

Objavljamo osnutek govora, ki ga je prosto govoril Ivan Korošec.

Pozdravljeni, bratje in sestre Slovenci! Pozdravljena Slovenija moja! Vse pozdrave tebi, Ljubljana! Prihajam iz drugega konca sveta. Izpod Južnega križa ameriške zemlje, kjer se med gromom lomijo ledeniki Andskih gor, kjer so reke široke kot morja. Kjer gredo razdalje v neskončnost, pa vendar v njih ni prostora, kjer bi slovensko srce našlo topli dom domačnosti, kakršen je bil nekoč med griči pod gozdom, tam doli za našo vasjo.

Zato še pristraneje pozdravljena, zemlja domača!

Pol stoletja sem hrepenel po tebi, o tebi sem sanjal na tujem in v srcu sem te nosil po daljnih tujih cestah — Slovenija moja!

46 let pozneje — — —

Dragi bratje in sestre! Zbrali smo se na kraju miru. Zbrali včerajšnji smrtni sovražniki — partizani in domobranci.

Ob tem skromnem drevesu — ob tem slovenskem vihariku — tolikokrat polomljenemu v ihti jeze in nerazumevanja. Zbrali smo se ob tej lipi sprave, da zagrebemo sovraštvo in maščevanje, klevete in prezir, kar vse je našo domovino razklalo na dvoje, kar vse je bilo vzrok tolikega trpljenja in tolikih žrtv.

Naj bo to drevo simbol resnične sprave med brati. Ne v strahu, da bo kdo kaj izgubil, temveč v zavesti, da bo pridobila Slovenija v vsakdanjem občevarju praktičirane sprave. Ta lipa naj bo slovenski urbar v poravnavo krivic, v zadostitev preganjanim in trpečim, v zahtevo odprave privilegijev med Slovenci, v obsodbo zločinov in v slavo vsem mrtvim za domovino.

Vem, marsikomu je ta beseda težka, ali celo nemogoča ob tolikem trpljenju, krivicah in žrtvah. Zopet drugi, ki se jim zdi, da bi se dalo pogniti vse prestano s plaščem pozabe.

Dragi Slovenci! Po eni strani si naša Slovenija ne more privoščiti sedaj še pol stoletja sovražstva; maščevanj in očitanj, po drugi pa prav tako ne more pogniti novega plašča namesto obveze na rane. Izmijmo ji te rane, ki še vedno bolijo. Izmijmo jih s čisto studenčnico in namažimo jih z balzom iskrene sprave, ki bo hladila in celila rane.

Kdor je resnično trpel in umiral za domovino na katerikoli strani, mu

ta poslednja — murna žrtev za isto domovino ne bo nemogoča. Odtehtala mu bo vse trpljenje borb, težkih pohodov, dolgih ur nočnih straž, lakote, ran, in izgubo soborcev. Kdor je trpel ponižanja, nasilje in leta brezupa po ječah in temnicah, mu bo vse prestano trpljenje blestelo v ponosu in pokončnosti, kakor tisočem mladosti, ki je umirala za domovino.

Če bi mogla govoriti zasuta usta, bi čuli prošnjo, katero so strelji glušili v brezna: „Oče, odpusti jim, saj ne vedo...“ Kadar se nam preživelim povesi roka v spravo, prisluhnimo v grobove.

In kadar srečamo brata, ki mu je trpljenje vtisnilo bolečino v dušo in ga izklenilo v čas razkane domovine neurja, katero mu je iztrgalo in uničilo najdražje, ki mu je bilo sedanjost in prihodnost, ki mu je bilo življenje samo — če srečamo brata — podajmo mu roko in besedo, ki bo blažila.

Vsem žejnim pravice, dajmo pravico, da bodo pravični. Dajmo jim enakosti, da bodo pokončni ljudje. Priznajmo jim resnico, ki jim je bila prepovedana. Iz iskrene besede bo klilo zaupanje, ki bo most k spoštovanju, miru in sožitju.

Dragi bratje in sestre! Premostiti moramo nemogoče. Nemogoče pravim, v času ognja in sile. Danes pa čas opravlja svoje — brez prisile.

Danes pred 49. leti, ko si bil ti v Gorjanskem partizanskem bataljonu, sem bil jaz v nacionalnem štajerskem bataljonu. Tedaj razlika med nami ni bila sovražstvo. Celo skupaj sva napadala italijanske postojanke in kolone: Na Retežu, Cikavi, Smolenji vasi, pri Poganjcah, še več —? Ko pa so ti pripeli rdečo zvezdo, so ti zapovedali, da si morava biti sovražnika. Potem — sva zaobrnila orčje — oba. Namesto na okupatorja — drug na drugega —. In tebe so tvoji imenovali junaka, mene pa istočasno — izdajalca —! Samo zato, ker nisem pozdravljal s stisnjeno pestjo.

In potem vseskozi v Rupnikovem bataljonu, v Teharjah in vse do danes, samo zato —

Ta je pot, bratje, ki jo moramo izravnati. Prav tu je skrita pol stoletja prepovedana resnica. Odkrijmo jo — vso in samo ene resnico. Dajmo ji prosto besedo v treznem in poštenem dialogu. Resnica ne bo nikomur krivična. Komur je mar domovina pred vsem, tega resnica ne more raniti. Premostila bo nepotrebne razlike — ne idejne, ne politične, ne v načinu čela — premostila bo klevete, sumnje in krive dolžitve.

Argentinski pesnik je zapisal: „Si todos los hombres del mundo hubiesen elegido el amor como su camino, qué diferente sería el mundo.“ Če obrnemo po naše, bi dejali: „Če bi vsi Slovenci izbrali ljubezen za svojo pot, kako drugačna bi bila Slovenija.“

Dragi Slovenci! Naš narod mora najti svojo dušo, da bo resnično, vsem svoboden, prost vseh travm. Mora, v tem zgodovinskem času naroda. Dan suverenosti, ki je pred vrati, nas ne sme najti sovražno razdvojen! „Que los hermanos sean unidos, esa es la ley primera...“ poje pesnik argentinske epopeje. Bratje naj bodo edini med seboj, to je prva in poglobljena zapoved, sicer jih uničijo zunanji sovražniki. Bratje naj spoštujejo sožitje, da bo ta domovina zopet zemlja brezskrbnih, veselih ljudi. Noben ne bo nikomur gro-

zil in Slovence ne bo več strah Slovence! Nikdar več samozvanih sodnikov, nikdar več strela na brata, nikdar več slovenske bratomorne vojne!

Proč z grožnjami in očitki, proč z nezaupanjem in strahom! Bodimo zopet ljudje! Bodimo različni, toda bodimo si zopet — BRATJE SLOVENC!

IZ DOMOVINE

Stanislav Klep

ČLOVEČNOST — PLEMENTOST

K ustanovitvenemu zboru slovenskih jetnikov in preganjancev
jugoboljševizma v Cankarjevem domu v Ljubljani 19. 1. 1991.

Že pred meseci sem zvedel, da pripravljate ustanovitev združenja slovenskih jetnikov in preganjancev jugoboljševizma. To me je vzradostilo še posebej zato, ker so smotri in cilji našega združenja povsem istovetni s cilji in prizadevanji našega gibanja za spravo, združenih ob Lipi sprave, katerega člani so tudi vidni člani vašega združenja.

Čutim se počaščenega, ker ste tudi mene kot gosta povabili na vaš prvi zbor. Zagotovo sem imel srečo, ker nisem delil vaše usode in me naša prejšnja oblast ni preganjala niti mučila, čeprav sem svoja stališča, ki so bila podobna vašim, tudi javno izpovedoval. A videl sem mnoge, ki so trpeli, in čutil njihovo bolečino. Moj soborec v partizanih mi je pripovedoval o strahotah Gočega otoka, ki so bile stokrat hujše od strahot Hudičevih otokov francoske Gvajane, kjer je po nedolžnem, pod obsodbo izdajstva, trpel Zolajev kapitan Dreyfus. Tu je pekoče sonce cvrlo kožo jetniku, na Golem otoku pa so nesrečni sojetniki z vidno naslado (ali pod prisilo) s koli pobijali in „prevzgajevati“ svoje sojetnike po scenarijih voditeljev revolucije. Pobijanje in mučenje nasprotnikov komunizma med vojno. Pa mučenja in poboji tisočev slovenskih domobrancev in njihovih svojcev, žena, deklet in tudi otrok. In mučenja in preganjanja duhovnikov in administrativni poboji „kulakov“, obrtnikov in drugih razrednih sovražnikov. Pa obsojeni na smrt v dachauskih in drugih montiranih procesih in ne še tako dolgo obsojenih zaradi „sovražne propagande“ ali izdaje vojaške ali kake druge skrivnosti. Mnoge med vami osebno poznam. V imenu nekdanih borcev, ki smo združeni ob Lipi sprave, vam izrekam pricnanje za vaše žrtvovanje v prepričanju, da vaše trpljenje vendarle ni bilo zaman in ste z njim pomagali v velikem delu slovenskega naroda obuditi tisto človeško lastnost, ki jo imenujemo človečnost in ki je tudi pripomoček do svobode, ki jo čutimo in živimo, čeprav se zavedamo, da bo vnaprej naš kos kruha še trši.

Moj prijatelj, ki je bil pobudnik vašega združenja in današnjega zbora,

je bil kot gestapovec obsojen na smrt, čeprav gestapovec ni bil. Ni mi natančno pripovedoval, kako se je počutil, ko je več mesecev ponoči in podnevi, kadarkoli je zaškrtnal ključ v vratih celice, mislil, da prihaja njegova zadnja ura, toda njegovo stisko si je moč predstavljati. Enako kot njegovo srečo, ko mu je mnogo let pozneje stisnil roko nekdo, ki mu je ranjen pobegnil iz groba, ko je kot oznovec izvrševal kruta povelja. Tako je Zavadlav Zdenko iz Savla postal Sv. Pavel. Žal je takih Pavlov daleč premalo, da bi mogli reči, da je zlo, ki je spremljalo slovenski narod med vojno in še dolgo časa po njej, povsem premagano. Podoba je, kakor da smo pripravljeni z zlom še naprej živeti, ga tolerirati in dopuščati. Kako bi se sicer moglo zgoditi, da je vidni predstavnik mlade slovenske oblasti najbolj tragično dejanje v vsej slovenski zgodovini, pomor tisočev in tisočev nedolžnih ljudi, med katerimi so bili tudi otroci, imenoval nepravilnost, namesto, da bi ga imenoval s pravim imenom — zločin. Res je, da je treba gledati na to, da se storilec ne zgodi krivica. Toda enak odnos do zločina kot do delinkventov zaskrbljuje. Če smo do storilcev najbolj grozovitih dejanj proti človeku strpni, pa ne smemo biti strpni do dejanj samih. Prepričani smo, da je to spoznanje, ki je vodilo združenih ob Lipi sprave, tudi spoznanje vašega združenja slovenskih jetnikov in preganjancev jugoboljševizma in njegov pravi smisel.

Obžalujemo, ker slovenske politične stranke do predloga deklaracije o narodni spravi, pri katerem so sodelovali tudi nekateri sedanji predstavniki vašega združenja — častna izjema je tu SLS (prej SOS) — niso zavzele enakega stališča kot za plebiscit. Ta državni pravni akt bi imel za slovenski narod in za slovensko državo najmanj tak pomen, kakor ga ima mirovna pogodba, sklenjena s kako sosedno državo.

Prav imate, ko za vse člane vašega združenja zahtevate moralno rehabilitacijo in popravilo krivic, ki so vam bile storjene in gredo na račun prejšnje, komunistične oblasti, katere zobček v njenem kolesju sem bil tudi sam.

Pred dnevi smo na TV gledali in poslušali okroglo mizo o delu skupščinske komisije v zvezi z grozotnimi pekoli, ki jo vodi Nace Pojmanar. Čeprav ima še zlasti vaše združenje za odkrivanje resnice na tem področju poseben interes, pa se mi zdi, da zadeva teče prepočasi. Najprej zato, ker stranke na tem nimajo pravega interesa. Zlasti tega nimata stranka demokratske prenovne in mladinska liberalna demokratska stranka, pač zato, ker sta obe zrasli iz nekdanje komunistične stranke, ki je odgovorna za to, kar se je na slovenskem zgodilo. Tudi druge stranke, ki jih vodijo mladi ljudje, se otepajo razprav o „medvojnih in povojnih peripetijah“. Za to, da se nič novega ne odkrije, pa si na vso moč prizadeva borčevska organizacija, ki že več kot 45 let brani svojo zgodovino NOB, ki jo je izdelalo vodstvo KPS. Njej ob strani so eminentni slovenski zgodovinarji: dr. Tone Ferenc, dr. Dušan Biber in dr. Janko Pieterski, ki se o naši bližnji zgodovini še obotavljajo izreči končno sodbo. Po mojem trdnem prepričanju je njihova zadržanost posledica njihove stisnjenosti ob dve nakovalji, od katerih je prvo intelektualna poštenost znanstvenika, drugo pa „partijnost“ (resnica je vse, kar

koristi Partiji), s katero so bili povezani desetletja. Naj mi kolega iz klopi na zgodovinskem oddelku oprostita, če je moje prepričanje zmotno. Dr. Janu Pleterskemu pa pripisujem zaslugo, da je v izjavi prejšnjega predsedstva o narodni pomiritvi opuščen očitek narodnega izdajstva nasprotni antikomunistični strani in da je ta očitek zamenjal očitek kolaboracionizma. Spričo njegovega predloga o kolaboracionizmu k novi ustavi pa se ne morem iznebiti vtisa, da je to storil na željo „jastrebov“ iz borčevske organizacije v vsaj delno opravičilo najhujših dejanj, storjenih po vojni, v katera so očitno vpleteni tudi nekateri najvišji prejšnji predstavniki borčevske organizacije bodisi kot voditelji NOV ali komandanti enot JLA, ki jo tudi Ivan Maček-Matija v svojem odgovoru komisiji dolži odgovornosti za množične poboje. Kot pravnik in zgodovinar pa si upam trditi, da sodelovanje z okupatorjem pri vzdrževanju reda na okupiranem območju ni zločin, marveč v mnogih haških konvencijah priznana in legalna pravna kategorija.

Bliža se čas za odločitev, ali naj bo 27. april slovenski narodni praznik. Nekateri, zlasti pa slovenska politična emigracija, odločno odklanjajo 27. april kot slovenski narodni praznik in to iz dveh razlogov. Najprej, ker da sploh ni res, da je bila OF ustanovljena 27. aprila leta 1941. Tega dne je mogla biti ustanovljena le Antiimperialistična fronta, ki takrat ni bila organizirana proti nacistični Nemčiji, marveč proti imperialistični Veliki Britaniji, Franciji in ZDA. OF je mogla nastati šele po napadu Hitlerjeve Nemčije na Sovjetsko zvezo. Tudi Slovenski poročevalac do 22. junija ne omenja obstoja OF, marveč le poziva k njeni ustanovitvi.

Drugi razlog je prepričanje nasprotne protikomunistične strani, da OF sploh ni bila organizacija, ki je slovenski narod združevala, marveč organizacija, ki si jo je podredila KPS za doseg absolutne oblasti in je slovenski narod razdelila v dva sovražna tabora. Tej tezi govori v prid še bolj kot Dolomitska izjava, znano povelje Edvarda Kardelja Ivanu Mačku-Matiji z dne 1. 10. 1942, ki ga ne more več zanikati noben zgodovinar in noben politik.

Danes ne bom govoril o še enem dokumentu Centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije z dne 10. oktobra 1943 z naslovom „Poziv vodstvu partije!“, ne o deklaraciji CK - KPS, ki ima 16 točk z naročilom množičnih likvidacij v imenu socialistične revolucije, ki jo je podpisal Boris Kidrič. Ta dva dokumenta bosta objavljena, če se bomo prepričali v še večjo verjetnost njune pristnosti.

Naj nam ne bo žal, ker je leninistična ideologija nasilja, ki je človeštvu storila mnogo več gorja, kot nacizem in fašizem skupaj, vzela slovo. V upanju, da bo dobro zmagalo nad zlim, znova poudarjamo obče človeške in krščanske vrednote in civilizacijske zapovedi: ne ubijaj, ne kradi, ne laži. Da bi se tragedija ne ponovila nikdar!

Želim, da bi tudi pozabljena vrednota plemenitosti, zopet pridobila na spoštovanju in da bi kot beseda in pojem bila natisnjena še v malem slovarju slovenskega knjižnega jezika.

Želim, da bi naša oblast vaše pravične zahteve uresničila čimprej!

Preživel sem pokol ranjencev iz bolniškega vlaka

Gre za bolniški vlak, zajet na progi pred tunelom pri Radovljici dne 11. maja 1945 ob treh popoldne.

Opis tega dogodka bom napisal kasneje. Sedaj pa po vrsti vse, kar zadeva moje sodelovanje in delež v boju proti komunizmu.

Prišel je 8. sept. 43. Kapitulacija Italije. Upali smo na skorajšnji konec vojne. Organizirani, kakor smo bili, smo udarili ven iz Ljubljane, gori proti Turjaku in Zapotoku. Letala so metala letake s podpisom generala Wisona, ki se je glasil „ura osvoboditve je blizu ni pa še odbila“. Tedaj sem upal, da spopada s partizani le ne bo. Toda partizani so nas pričeli obkoljevati. Šli smo na položaja. Ker sem imel za seboj nekaj vojaške šole za rez. art. oficirje, so me dodelili težki oborožitvi, kolikor je te bilo.

Postavil sem težko bredo in jo nameril v smeri pri Mokre. Povelja za streljanje ni bilo. Končno je povelje le prišlo in z bredo sem pomedel neko čistino na razdaljo 1000 m. Takoj nato so me poklicali, naj postavim na položaj težki minomet. S pomočjo karte in poznanjem lastnosti minometa sem hitro obvladal korekcije, ki so potrebne pri streljanju z minometom. Končno so me poslali v vas Osredok, kjer sem z minometom podpiral te obrambne položaje.

Ne vem, čemu in zakaj se je glavčina iz Zapotoka umaknila. Mene in druge iz Osredka o tem niso obvestili.

Ko sva s tovarišem Mokrečlom, doma iz Žužemberka, ocenila nastali položaj, sva sklenila, da se umakneva. Umaknila pa se nisva v Ljubljano kakor glavčina, ampak sva krenila proti Žužemberku. Snel sem iz minometa merilno napravo. Cev in podstavek minometa pa sem vrgel v neko globel. Šla sva mimo Korinja, do vasi Klečec, kjer sva praspala. Tu sem odložil puško in otovorjen z nahrbtnikom na nekem mestu (ne vem točno) prekorščil Krko. Ogibal sem se vsem in hitro sem bil že na področju Novega mesta, ki sem se ga v širokem loku ognil. Pri vasi Lešnica sem se v čolnu prepeljal na drugo stran Krke. Ko se po sedanji avtocesti peljem tod mimo, se vedno spominam na hišo, ki stoji nad cesto, kjer sem prosil vode. Tisti dan ob 9. uri sem dospel do vasi Maharovec. Tu sem prosil, če mi dajo kaj jesti. Bila je doma mati sama. Kasneje sem zvedel, da so vsi sinovi v protikomunističnih bojnih enotah.

Tu sem uničil še nekaj dokumentov, ki bi me lahko kompromitirali. Vsem, ki sem jih srečal, sem povedal, da se vračam iz internacije. To sem rekel tudi neki part. patroli, ki jo je vodil neki mladenič, ki je bil precej ravedoven in je dajal precej provokativna vprašanja o smeri moje poti. Ko sem drugo jutro stopil na cesto, sem v spremstvu partizanske patrulje prišel v Šentjernej. Hitro sem našel hišo, ki sem jo iskal.

Kmalu sem dobil zvezo z enotami Vuka Rupnika na drugi strani Krke v Zameškem in v Kostanjevici. Podpisal sem pristopno izjavo pri nekem dr. S. Izjava in prisega se je glasila, da bom vztrajal v boju proti komunizmu do njegovega uničenja. Doktorja S. nisem več videl. Pred kratkim pa sem v neki reviji našel njegov življenjepis, da je upokojen profesor; zanesljivo je isti človek, pred katerim sem položil prisego.

Sedaj pa razlog, čemu in na kakšen način sem se odločil, da ne bom služil partiji. V času svojega šolanja na Tehnični srednji šoli v Ljubljani sem se vključil v dijaško društvo SDZ (slov. dijaška zveza). Tu smo imeli izobraževalna predavanja o komunizmu. V času počitnic pa je zveza organizirala tabor. V letu 37 na Gori Oljki, ki je obdeloval temo komunizma. V avgustu 38 pa je potekal v Ponovičah tabor, ki je obravnaval nemški nacizem. To je bila idejna oborožitev za čas, ki je prihajal. Bili so različni predavatelji. Pred vsem pa se spominjam dr. Janžekoviča.

Čas je mineval. Prišla je okupacija. Poslali so me na delo v avstrijski Gradec. Poslali so me k firmi Puch, ki je nekdaj proizvajala kolesa, sedaj pa letalske motorje, oziroma njihove dele. Tu sem uspel pokazati nekaj svoje strokovnosti, oziroma prizadevnosti. Imel sem priliko delati skupaj z raznimi narodi: Čehi in Rusi. In tako so rekli Nemci: „Interessant, wie gut verstehen sich die Slawen miteinander“. Kot nemško govorečemu so mi dodelili še druge, ki tega niso znali. Šef oddelka Kunze je večkrat prišel k meni, oziroma k moji mizi in razlagal, kako je kot mlad fant, ko je prišel k Puchu, reševal razne probleme.

Tu naj omenim Ivana Anosova, ujetega rdečearmejca, doma iz Voroneža. Z njim sva skupaj praznovala Božič. On je delal v laboratoriju in je domov prinesel nekaj „harošega spirta“. V oddelku je bil tudi neki kapetan rdeče armade. Tudi on ni pohvalno govoril o režimu, ki mu sedaj pravimo „stalinizem“.

Tako in na ta način sem videl, kakšen je stalinizem od ljudi, ki so ga doživljali.

Kmalu sem odšel iz Gradca v Ljubljano in se tako, ne da bi me kdo sili, pridružil protikomunističnim borcev. Mislim, da je to vsestransko razumljivo, saj sem o tem, kaj nam ponuja partija, bil še kar poučen.

Sodeloval sem v številnih bojih po širni Dolenjski v Žužemberku in drugod. V juliju 1944 sem se vključil v II. jurišni bataljon s sedežem na Rakeku in kasneje v Cerknici.

Omenim naj položaj ob nastanku bataljona, ko smo morali za bojni stik iti do Cerknice. Pomladi 45 pa je bilo potrebno korakati do Prezida, da si našel partizana.

V splošnem se misli, da smo orožje dobivali od Nemcev. Moram povedati, da drži le v zelo majhni meri. Spominjam se, da sem v febr. 1944 prevzel na Bledu 10 brzostrelk in 4 lahke brede. Orožje smo jemali od partizanov, ki smo jih uničevali. Jaz sam sem dobil brzostrelko in pištolo od partizana, ki smo ga ujeli. Našlo se je tudi po kakšen pozamezni angleški bren. Res pa je, da nismo imeli dovolj topov. V običajnih bojih smo le redko upo-

rabili minomete ali težke strojnice. Le redko kdaj je bil odpor toliko močan, da bi bilo to potrebno.

Dolenjska je bilo nekako centralno bojišče. Novo mobilizirane borce so vodili semkaj iz Primorske in štajerske in vse to smo morali razgnati in premagati.

Ko sem se po boleznih v februarju vrnil v bataljon, sem našel med moštvom že kar dosti štajercev.

Še droben pripetljaj. V juliju 44 so na postajo Rakek prišli štirje Francozi, vojni ujetniki iz Jesenic. Partizani so jih mobilizirali. Na Rakeku pa so dobili priliko in ušli. Govoril sem z njimi. Iskali smo možnost, da bi jih poslali v Francijo. Govoril sem o tem s komandantom, vendar nismo našli načina, da bi to izvedli. Kasneje pa je bil v neki četki angleški letalec. Skupaj z njimi je potem odšel na Koroško.

Primerilo se je na Uncu pri Rakeku, da so v vas prišli Nemci. Bila je neka divizija, ki je potovala po cesti mimo Planine. Kakih 10 mož je prišlo na Uncu. Bilo je jeseni 1944. Bil sem v četni pisarni, ko mi javijo, da hočejo Nemci odpreži Puntarjeve konje (kmet iz Uncu). Telefoniram komandantu in mu povem, kaj se dogaja. Dal mi je ukaz, da rekvizicijo preprečim. Takoj sem poslal kurirja po dva vojaka z brzostrelkami. Istočasno sem naročil stražarjem v bunkerjih, naj pazijo, če bo katarji od Nemcev name dvignili orožje. Med tem sta prišla oba vojaka, ki sem jima naročil, naj bosta hitra, če bo potrebno. Stopil sem na prizorišče in nemškemu feldwebelu povedal, da so ljudje tu pod našim varstvom in da je vsakršna rekvizicija prepovedana. Feldwebel je v tem trenutku prebledel. Jaz pa sem Puntarjevemu hlapcu ukazal spet zapreči. Ostali Nemci, ki so čemeli ob Gnezdovi hiši, se niso kaj dosti brigali za dogodek. Nemci so se zgubili, mi pa smo tudi odšli s prizorišča.

Še sedaj ne vem, kako mi je uspelo akcijo speljati tako hitro. Če bi bili Nemci konje odpregli in odšli proti Planini, bi brez streljanja seveda ne šlo.

Dne 25. avgusta 44 sem bil v boju pri Sv. Vidu na Cerknici v spopadu ranjen. Krogla mi je poškodovala živec. Del mišičja desne noge je s tem ohromljen. Za pohode dalj časa nisem bil sposoben. Ostala je do danes 30%-na invalidnost.

Na ta način nisem bil prisoten pri vdoru dom. bat. skozi Maverlen v Be'o krajino.

Tu naj omenim trditev dr. Žebota, da domobranci niso smeli upadati v Belo krajino. Razlog je v tem, da v tem času nismo imeli dovolj sil. Bilo je le pet jurišnih bataljonov. To pa v tem obdobju ni bila dovolj velika sila za tako obsežno akcijo. Pot tja in nazaj v enem dnevu je nekaj preveč. Tako se je zgodilo, da vojaki na poti nazaj, zaradi utrujenosti, niso bili več sposobni za boj. Prišlo je do halucinacij, ki so imele svoj vzrok v utrujenosti.

Končno naj opišem čas v drugi polovici aprila 45. Bataljon je bil v akciji na področju Dolenjskih Toplic in Podturna. Spopadli so se s partizani, ojačenimi s prekomorci (bivšimi nemškimi vojaki, ki so jih ujeli zavezniki). Bili so znatno boljše oboroženi, kakor dosedaj.

Na področje Loške doline so vdrlj Hercegovci (29. div.). Bataljon se je nemudoma vrnil. Poročnik Ivan Korošec je šel z izvidnico. Ujel je enega Hercegovca. Sam pa je imel tudi enega mrtvega borca.

V tem času je bataljon dobil znatne ojačitve. Mislim, da je bilo vsega skupaj 9 čet. Med ojačitvami je bila tudi ena četa, ki je prispela preko Sandžaka iz Grčije. Četa je bila značilna po tem, da je s seboj pripeljala več bač, kakor so vojaki imeli pušk. Imeli smo sestanek pri komandantu. Takrat sem ga videl zadnjič. Razložil je načrt. Popoldne je en bataljon pod poveljstvom stotnika Riharja krenil v smeri Grahovo, Gornje Jezero. Jaz sem z vodom krenil nekoliko prej kot desna pobočnica. Nekako ob 7. uri sem prispel, kakor načrtovano, do kote 792 (Devín). Na koti je bila hercegovska zaseda. Ukazal sem napad in na tri glave, ki so se videle na vrhu, precej višje od mojega stojišča. Razdalja je bila okrog 25—30 m. Streljal sem; vendar z malo uspeha. Za met bomb je bilo malo možnosti, ker je bil položaj nasprotnika precej višje. Moji vojaki so po levi obkoljevali položaj, da bi vrgli bombe. Med tem je partizan užgal z mitraljezom, vendar previsoko. Med tem je padla okrog 3 m pred mene bomba in takoj eksplodirala. Čutil sem, da me je zadelo veliko drobec. V tem času se je približal že poveljnik čete nadpor. Pavlič. Nudili so mi prvo pomoč in me spremili v dolino. Nekako so me spravili do vasi Martinjak, od tu pa z rešilcem v Ljubljano.

Obravnavanje rane, se mi zdi, ni bilo povsem ustrezno, kajti bolnišnica je bila že delno na umiku. Dejanski umik se je začel v nedeljo dne 6. maja, ko je odpeljal vlak z večinoma težkimi ranjenci, in ki je bil postavljen na tire ob Zaleški cesti. Bilo je vsega okrog 12-14 tovrstnih vagonov. Za namestitve ranjencev so tovrstni vagoni primernejši, čeprav vstop in sestop ni lahek (tudi za personal). Po moji sedanji oceni je bilo na vlaku okrog 200 ranjencev. Od etrežnega osebja so bili dve medicinski sestri in nekaj strežnikov. Proti Koroški smo napredovali počasi. Med potjo je bilo mnogo ovir. Popravljali so most pred Radovljico. Na tem odseku je iztiril tudi neki tovrstni vlak in vse to so morali s proge odstraniti, da smo mogli naprej. Lokomotiva je bila neprestano brez vode; in ker je bilo to nekje na odprti progi, so vojaki po verigi iz rok v roke iz bližnjega potoka polnili zalogovnik lokomotive.

Tako smo do 11. maja dospeli do predora pred Radovljico. Šlo ni nikamor več naprej. Kmalu so nas dohiteli Hercegovci. Vlak je stal in Hercegovci so se neopazno približali, vlak obkolili in ga zajeli. Nekaj je bilo streljanja, toda kmalu se je vse umirilo. Prva beseda, ki sem jo slišal iz ust je bila „Ko puca, jobem mu božju mater“. Bilo je dne 11. maja, petek ob treh popoldne. Vlak je sedaj le potegnil do postaje v Radovljici. Tu so nas ogledovali različni ljudje, razni komandanti raznih stopenj. V bližino je prišel tudi možakar, star okrog 23 let. Nosil je rdeče hlače. Imel je nenavadno divji pogled. Skratka, iz oči mu je sijalo sovraštvo. Ne vem sicer, kako izgleda obsedenec, toda bilo je nenavadno. Spominjal sem se, da so v partizanskih enotah (čital sem), ki imajo nalogo, da ubijajo. K sreči se možakar ni preveč zanimal za nas. Naslednji dan so se dogovorili, kam nas bodo na-

mestili. In tako so se nekje odločili, da nas bodo namestili v šolo v Lescah. Vlak je potegnil do cestnih zapornic pri postaji in so nas na nek način prepeljali do okrog 100 m oddaljene šole. Ne vem odkod so se tam našle postelje, zakaj namestili so nas razmeram primerno in zadovoljivo. Omenim naj, da so nam takoj ob zajetju odvzeli ves personal. (Med njimi sestre Šebelnikovo, ki je lepo skrbelo za nas.)

Čas je mineval in nič se ni zgodilo. Nihče nas ni vznemirjal. Tako je bilo za mene do 18. maja, ko se je moja rana komplicirala, oziroma nastala je nekroza. kakor so rekli. Zgodilo se je, da je bilo treba nekaj ukreniti. Nemški vojaški zdravnik, ki se je vlaku nekje pridružil, je nekako dobil zvezo s šefom sanitete tega področja, gospodom Jenterlom (takrat štud. medicine) kasneje zdravnikom. Ta je odobril sprejem in prevoz v vojaško bolnišnico na Bledu, ki je bila takrat nameščena v hotelu Toplice. Tu je zdravnik dr. Benedik opravil amputacijo desne roke še isto noč. Kasneje je rekel, da se je amputacija končaj izplačala ker sem bil že zelo oslabil. Po operaciji, naslednje dni, je nastalo plinško vnetje. zaradi česar je moral zdravnik rano odpreti. Tega mi nihče ni kasneje popravil; ta tako kost, pokrita le s kožo, štrli gola in nezaščitena.

Dne 7. junija je prišla v bolnišnico neka inšpekcija. Spoznal sem svojo sošolko iz osnovne šole, hčerko znanega zdravnika dr. Choleve (kasneje je bila tudi zdravnica). Glavni pri tej inspekciji je bil neki človek v belem plašču. Očinił me je sovražen pogled in vsi trije ujetniki smo bili še isti dan odpuščeni. Kasneje, čez nekaj let, sem vprašal dobrega zdravnika dr. Benedika, kdo je bil ta človek v belem plašču. Rekel je, da je bil to neki komisar Hadi.

Odginali so nas proti Radovljici in tam smo preспали noč. Naslednje jutro smo z vlakom nadaljevali pot proti Šentvidu. Pri Medvodah smo morali preko zasnega mostu. Tu so nam prihajale nasproti kolone žensk, ki so se vračale s kongresa AFŽ. Govorilo se je tudi o silni eksploziji na železniški postaji v Ljubljani minulo noč. Dospemo v Šentvid in v taborišče. Pripeljejo nas v oddelek udbe. Tu mi pride nasproti znarec Miloš Poljanček, ki je bil kasneje enkrat tudi minister za šolstvo v eni od vlad. Miloš se je trudil, da bi mi pomagal. Dobil sem namreč svoj nahrbtnik, ki sem ga pustil v šoli, ob svojem odhodu na Bled. Niso me pustili blizu, videl pa sem, da ranjencev iz vlaka ni več tam. Odpeljali so jih s kamioni že okrog 24. ali 25. maja v Brezarjevo brezno. Glede tega obstoje že druga pričevanja.

Namestili so me v ambulantno, ker je moja vnetja rana potrebovala nujne oskrbe.

Kmalu me je poklical na hodnik partizanski obveščevalec iz Cerknice. Skoraj sva se poznala, ker sva drug za drugim vohala. Takoj sem vedel, kdo je. Govoril je to in ono. Nisem pa pozabil, da mi je dal visoko pohvalo. Rekel mi je „Ti bi bil s tvojo hrabrostjo lahko major“. Kasneje sem slišal, da je bil imenovan obveščevalec Albin Logar iz Cerknice. Poljanček mi je med drugim očitil, češ kaj ste naredili z brigadami med zimskimi boji. Brigade so šteke, kot je dejal, le še po 150 do 180 mož. To je res znał, da so

brigadam poveleževali le hrabri, vendar ne dovolj šolani poveljniki. Kasneje sem v zaporu srečal nekega znanca sodnika. Ta je bil pri partizanih v štabu 4. operativne cone na Štajerskem. Tam se je srečal z nekim sovjetskim oficirjem, ki je bil pri štabu te cone. Svoje opažanje in oceno bojev na Dolenjskem je označil s sledečim komentarjem. „Domobranci bataljoni se gibljejo med posameznimi brigadami in toččejo vsako posebej“. To je dokaz, da so bili komandanti mogoče hrabri, toda ne dovolj usposobljeni.

Spremenila se je tudi taktika nočnih bojev. Domobranci se niso le branili, ampak so takoj šli v izpad in napadli od zunaj. Posebno nerodno je bilo, če so postavili zasede v smereh predvidenega umika.

Kar zadeva ujetnike in še posebno ranjence, bi tovariši, ki so načelovali taborišču Šentvid, morali upoštevati določbe Haaških in Ženevskih konvencij. Za ravnanje in razmere v taborišču Šentvid je vsekakor najbolj odgovoren major komandant Vasja Kogoj. Pa tudi drugi, ki so zasliševali, kakor kapetan Oblak. Spominjam se tudi kap. Jurčka (ime je bilo dostikrat slišati). Spominjam se, da sem pred leti čital osmrtnico. Ta in ta s partizanskim imenom Jurček je nenadoma na nepojasnjen način umrl. Tudi drugi, ki so imeli opravka z morjenjem ujetnikov, so svojo vest brezuspešno utapljali v alkoholu. Večinoma so že umrli.

Na ta način sem jaz verjetno edini preživel iz vlaka z ranjenci. Tega si ne znam razlagati. Mnogokrat sem srečal tega ali onega od herojev, ki sem mu iz obraza bral misel, kje si bil ti takrat, ko smo mi to pospravljali.

Dne 25. julija sem bil z nekaterimi drugimi prepeljan v zapore na Miklošičevo. Računali so, da bodo z nami opravili pred sodiščem.

Res sem bil dne 25. avgusta 45 obsojen na 15 let zaporu in kar še spada zraven. Kazen so mi skrajšali na 7.5 let. In tako sem bil izpuščen dne 11. jan. 1952.

Kazen sem preстал v vseh zaporih. Razen Ljubljane tudi na Igu, Teharjah, Mariboru in Škofji Loki.

Sedaj še nekaj o položaju našega ljudstva, ki se je moralo braniti pred dvema sovražnikoma. Na eni strani nemški nacizem in na drugi strani sovjetski imperializem, katerega eksponent je bila KPJ oziroma KPS.

Nešteto je dokazov, da je partija iskala stike z okupatorjem, da bi na primer skupaj uničili četnike. O tem je dosti dokumentov.

Popolnoma se hoče zamolčati sporazum o nenapadanju, sklenjen med generalom SS Odilom Globotschniggom in dr. Jožom Vičnanom. Po tem sporazumu naj bi se partizani umaknili za 5 ali 10 km od žel. proge Ljubljana-Tst. O tem je bilo mogoče čitati uradne objave. Bilo je to v juliju 44.

Partija je tudi skrbela, da se je sovraštvo čim bolj razplamtevalo. Sovraštvo je kakor kurivo revolucije. V ta namen so posebne skupine iznašale trupla, rezale na čela zvezde ali mrtvece na drug način iznakazile. Zgodilo se je, da sem bil skupaj v zaporu z Vitomilom Zupanom. Očital je, da smo protikomunisti počeli take grdobije. Mislil sem svoje, nisem pa imel dokaza. Primerilo pa se je, da sem govoril z domačinom v nekem kraju na Do-

lenjskem. Ljudje so mi, ne da bi to vprašal, izjavljali kako so partizani sami iznakazili mrtve, da so potem tako iznakažene pokazali ljudem.

Ta in taka dejanja bodo končno le prišla na dan in vse to bo končno prikazalo pravo resnico.

To tudi tiho sodelovanje obeh totalitarizmov ni prav nič novega. Spominimo se samo vstaje v Varšavi julija 44. Ko je rdeča armada prispela na desni breg Visle, je poljska armada v domovini organizirala upor. Nemci so se nemoteno organizirali in uničili upornike z vsemi sredstvi. Stašin na drugi strani Visle pa Nemcev ni niti malo oviral.

Krivda partije za izvajanje revolucije v pogojih okupacije je nesporna. Krivda za tolike žrtve je prav tako nesporna.

Nesporno je mogoče dokazati, da zaradi vseh partizanov ni bila vojna končana niti pet minut prej. Nasprotno, vojna je trajala do 15. maja.

Sploh pa, kaj pomeni beseda partizan. Če pogledamo slovar tujk Fr. Vrbinca vidimo, da to pomeni le vojak partije. To je zelo blizu stvarnosti, saj so se partizani borili le za korist partije. S pomočjo njih je partija uvedla totalitaran stalinizem. In ko je sedaj čas povozil ta nemogoč režim in nečloveško suženjstvo, bomo zares svobodni.

Mnoge človeške in moralne vrednote, ki so sedaj razvrednotene, morajo dobiti spet svojo veljavo. Mnogokaj, kar se je nevede vrnilo v našo zavest, mora biti izbrisano.

Upamo torej, da bo to, česar nismo mogli odpraviti z orožjem, sedaj novi čas dokončno popravil v ropotarnico zgodovine.

Upam, da je napočil čas, ko bomo samo Slovenci. Ne beli in ne rdeči. Partija, ki je kriva za cepitev, pa mora sprejeti zgodovinsko odgovornost.

Tako združeni in samo Slovenci stojmo na braniku domovine v zaščito njenih interesov.

Tako upam, da bomo kljub majhnosti dovolj močni in veliki, da bomo naš cilj dosegli.

BORILI SO SE ZA BOGA – NAROD – DOMOVINO!

GOVOR PREDSEDNIKA ZVEZE TABOR LUDVIKA KOLMANA
27. MAJA 1991 V TRIGLAV PARKU V MILWAUKEE — USA

Častiti duhovni vodja g. dr. Gole, spoštovani gostje, dragi soborci in Triglavani!

Preteklo leto ob tem času smo se spominjali 45-letnice pokola tisočev domobrancev in stotin civilistov.

Pri današnji komemoraciji se hvaležno zavedamo, da se sedaj tudi doma zbira narod na grobiščih v Kočevskem Rogu, v Teharjah, v Hrastniku, ob Krimski jami in drugod.

Prosim vas samo za trenutek, da se v duhu pridružimo množicam doma. Vidimo zbrano veliko množico ljudi vseh slojev, vseh poklicev — starih in mladih. Stotine in stotine prižganih svečk, govori, molitve — vse se dviga k Bogu in solze padajo na zemljo, kakor da blagoslovljajo grobove, kjer je pokopan cvet slovenskega naroda. Tako bodo v bodoče tudi doma prirejali žalne proslave, kar mi delamo že 46 let.

Obnavljamo te žalne proslave, da razgalimo vedno ponavljajoče se laži, da so se partizani borili proti okupatorju za svobodo, ko je vendar znano, kako so komunisti učili partizane, da njihov boj ni proti okupatorju, ki bo itak moral kmalu oditi... „Mi moramo rabiti svoje sile za boj med nami in domobranci“. Tako so pobijali, ropali, požigali in ovajali ljudi okupatorju in izzivali represalije. To naj bi bila borba za svobodo in borba z okupatorjem?! Vse te laži so poročali v London, da so od tam dobili podporo.

Ponavljamo te komemoracije zato, da poudarimo, da se domobranci niso borili za čast in bogastvo — borili so se zato, da so čuvali življenja in imetja ljudstva — skratka, borili so se za Boga, narod in domovino!

Domobranci so se dobro zavedali, da so njihovi napori doseženi začelene cilje prazni in brez pomena, če iz svojih načrtov izločijo Boga. Odkar narodi obstojajo, je veljalo pravilo: če hočeš uživati svobodo in druge materialne in moralne dobrine, moraš biti pripravljen, da jih braniš.

Tako bomo v bodoče skupno, mi tukaj in oni doma, nadaljevali žalne komemoracije v blag spomin in zahvalo domobrancem za njihove žrtve. Skupno, mi tukaj in oni tam, in s pokojnimi domobranci bomo prosili Stvarnika za pomoč in podporo, da naš narod doseže zaželeno svobodo.

Doma je demokratična vlada in parlament. Človek bi sklepal, da se politična situacija spreminja. Pa izgleda, da je vse samo na zunaj. Še vedno delujeta Ozna in Udba, partijske napadalne ekipe, čeprav so na papirju razpuščene. Komunisti nasprotujejo in ovirajo vse odredbe vlade za izboljšanje razmer. Visoki partiji, ki vodijo državna podjetja, jih spravljajo v konkurz zato, da jih potem sami poceni kupijo.

Istovrstno pa komunisti agitirajo za takozvano spravo. Mi nismo proti spravi — toda, če komunisti resno želijo spravo, potem morajo:

1. Javno obžalovati, obsoditi in zavreči vsa tista njihova početja in vsa tista dejanja, ki so povzročila tako krvav razdor med nami.

2. Morajo poravnati, kolikor je to še mogoče, materialno in moralno škodo, ki so jo prizadeli sodržavljanom.

Ko bo to storjeno, potem lahko govorimo o spravi. Mir in zaupanje se bosta vrnila med nas.

Maščevanje prepuščamo Bogu, nikdar pa ne smemo pozabiti te tragedije, kajti če to pozabimo, se lahko vrne, morda pod drugim imenom, toda z istimi cilji: diktatura, suženjstvo in brezboštvo.

Dragi Slovenci, narod naš potrebuje našo pomoč — moralno in gmotno — zato jim pomagajmo tudi z molitvijo.

BOG, NAROD IN SVOBODNA DOMOVINA!

MINISTER IN POKOLI

(Nadaljevanje.)

Kozaki so bili večinoma poslani v razna taborišča pod upravo Gulag Centralne Sibirije. Neki drugi stari emigrant, ki je bil častnik v 15. kozakiškem konjeniškem korpusu pod vodstvom von Pannwitzja, pripoveduje da so bili januarja 1946 vsi sovjetski državljani iz taborišča Prokojevsk odpeljani drugam, „beli“ oficirji pa so ostali sami na delu. Pozneje so jim dodali oddelek nemških vojnih ujetnikov; delovni pogoji pa so bili tako kruti, da je v tisti zimi umrlo povprečno po deset ljudi na dan. O tem piše Bezkravajni:

Tiste, ki so bili določeni za pokopavanje, so odbrali že ob dveh zjutraj. Dali so jim lopate, cepine in nosilnice, na katere so položili zmrznjena trupla umrlih. Nositi so jih morali tri do štiri km daleč skozi sneg in v mrazu 30 do 35 stopinj pod ničlo ali še več. Spetoma so zmrznjena trupla kaj lahko zdrsnila z nosilnic. Na vsako nosilnico so položili tri trupla, nosilo pa so jo še šest mož, ki so gazili do kolena visok sneg. Na prst leve roke so vsakemu pripeli pločevinasto tablico z osebno številko umrlega. Osredje leta 1947 naprej so začeli mrtve oblačiti v staro spodnje perilo, od leta 1951 dalje pa so jih pokopavali v krstah, zožitih iz koncev desk.

Ko so prišli na „pokopališče“, ki je bilo neograjeno na gorski planoti, so začeli kopati grobove. Zemlja je bila zmrznjena do dveh metrov v globino, tako da je niti cepin ali kramp ni mogel prebiti. Koliko truda in težkih ur smo porabili, da smo izgrebli pol metra globoko in par metrov široko! Vzelo nam je tri do štiri ure, preden smo končali en sam tokoimenovani „pogreb“ in smo se lahko vrnili v taborišče. Skoraj dva meseca sem opravljal to delo.

Že itak nevzdržni dnevni pogoji so se še poslabšali s prihodom prečnih preiskovalnih komisij NKVD. Ob šestih zvečer so kozaki častnike vlačili ven, da so morali po ure in ure odgovarjati na nesmiselna vprašanja. Zjutraj ob petih so jih spet odpuščali, da so čez eno uro lahko spet začeli z dnevnim delom. Ta zasliševanja so bila navadno združena z divjaškim pretepanjem, potem pa so jih za spremembo metali ven v samico. Ker so potem zmrzovali v temi. Po teh spraševanjih so jih mnogo odvedli in jih nikomur več videli.

Od 1.500 — 2.000 kozakiških častnikov, katere so Angličani odpeljali iz Ikenza ter jih predali NKVD, je do jeseni leta 1948 ostalo živih samo še 250. Praktično so vsi podlegli težkemu delu in slabim življenjskim pogojem,

tiste pa, katere so odpeljali agenti NKVD, so vse pobili. Štiri ali pet so iz neznanega vzroka izpustili in so smeli živeti v bližini kot „svobodni državljani“

Do 13. oktobra so osemindeset starih emigrantov naložili na tovornjake, zastražene s strojnimi in psi ter jih odpeljali iz taborišča. Narednik NKVD jim je dal kratko navodilo, ki ga je potem večkrat ponovil: „En korak v levo, en korak v desno bo smatran za poskus bega in bom brez opozorila streljal.“

Njegov cilj je bil večika jetnišnica v Kuznetsku. Tam so drugega za drugim vodili pred glavnega čeka, ki jih je surovo informiral, da so po členu 58, paragraf 4 kazenskega zakona zdaj obsojeni na 25 let v „posebnem taborišču“. Ko je eden od jetnikov to zvedel, se je glasno zasmejal, potem pa razložil, da se mora taki obsodbi vsakdo samo smejeti.

Novo bivališče kozaških častnikov je bilo zloglasno delavsko taborišče Karaganda v Kazakstanu, kjer so do leta 1949 praktično zbrali skoro vse stare emigrante. Ta ločitev je ponovno dokazala, da so jih Sovjeti smatrali za posebno vrsto ljudi. Njihovo delo — kot ga imenuje eden od preživelih — je bilo nadčloveška vztrajnost:

Najprej sem delal v kamnolomu, potem so naš oddelek prestavili na gradbeno delo. Kopali smo ilovico. Pripravili so deset samokolnic, katere je bilo treba vsak dan naložiti; to se pravi: štiri in pol kubičnih metrov je bilo treba nakopati in spraviti iz tri do štiri metre globoke luknje. Po tem delu sem tehtal samo še 48 kg, visok sem pa pet čevljev in deset palcev.

Za jetnike, ki stalno stradajo, katere izkoriščajo do skrajnosti, ki so podvrženi strašni zlorabi in nečloveškemu ravnanju — zunanjega sveta enostavno ni več. Blazno je bilo misliti, da bi kdo preživel 25 let te sužnosti, četudi bi se tedaj res končalo. Njihove žene in otroci, katere so Angleži prav tako predali v Lienzu, se zdaj verjetno nahajajo v podobnih taboriščih po brezmejnih puščavah ali v zasneženih ravninah Gulaga, prav tako ne bodo preživeli teh krutih pogojev in zlobnega zalezovanja stražarjev NKVD in taboriščnih kriminalcev. Še tista peščica ujetnikov, katere je ta muhasta administracija izpustila, je bila prisiljena, da so za stalno živeli v teh zasvo-raženih krajih.

Toda zunaj se je svet le spremenil. 5. marca 1953 je „oče narodov“ umrl v svoji vili v Kuntsevem. Ves sovjetski sistem je stresla mrzlina in se še do danes ni ustavila. Celo stražarji v taborišču so postali nervozni, ker so se zbal, da bo zdaj konec njihovega sveta. Šele proti koncu leta so Kruščev in njegovi somišljeniki v Politbiroju postali toliko močni, da so odstavili Beria, ki je bil glava NKVD. Njegova usmritev je bila objavljena v Pravdi šele 25. decembra. Z njim je bil ustreljen tudi njegov namestnik V. N. Merkulov. Oba sta bila obdolžena, da sta od vsega začetka delala proti revoluciji v zvezi z britansko tajno policijo.

Da bi si Kruščev v deželi utrdil ugled, je sklenil drastično zmanjšati

število prisilnih delavcev, katerih je bilo 20 milijonov ali še več, in od katerih je bila sovjetska ekonomija v glavnem odvisna že dvajset let. Najvišje sovjetsko sodišče je 17. septembra 1955 izdalo „Dekret o amnestiji“, s katerim so bili oproščeni vsi, ki so prostovoljno ali prisiljeno pomagali Nemcem v zadnji vojni.

Že prej so začeli izdajati ukrepe. Avgusta 1954 je bilo ukazano, naj po taboriščih sestavijo sezname vseh, ki so izjavili, da so bili tuji državljani. Kar jih je od „belih“ emigrantskih kozških častnikov še ostalo živih, so 21. septembra zbrali v posebnem taborišču Čurubai-Nura, 45 km od Karaganda. Tam so jim sporočili, da bo vsem tistim, ki imajo v inozemstvu sorodnike, dovoljeno, da odpotujejo k njih. Ponovno so jih spraševali o raznih okolištinah, kam nameravajo iti in kdo so njihovi sorodniki, h katerim bodo zaprosili. Skrb glede sorodnikov namiguje na to, da se je sovjetska vlada hotela izogniti posredovanju teh sorodnikov pri tujih vladah in to prav v času, ko je Kruščev tako doma kot na tujem hotel pokazati lepši in bolj civilizirani obraz.

Kmalu po preselitvi so stari emigranti začeli dobivati boljše oskrbo in hrano, da jih pripravijo za odhod na zapad. Povečini so že v drugi polovici 1955 in spomadi 1956 dobili dovoljenje za odhod. Eden od izpuščenih, polkovnik Aleksander Protopopov je leta 1957 sestavil seznam preživelih; enajst jih je ostalo v Sovjetski zvezi po lastni izbiri, pet jih je odšlo na nekdanje ozemlje Donskih Kozakov, ali ker so bili brez državljanstva; dvanaest jih je odšlo v Romunijo in Bolgarijo, ki sta bili okupirani od Sovjetov, in v Titovo Jugoslavijo. Končno, 31 se jih je znašlo po raznih državah zahodne Evrope.

Morda sem spregledal enega ali dva, vendar je čisto jasno, da je od tisočev Kozakov, katere so Angleži predali v Judenburgu, ostalo kakih 60, ki so preživelih teh enajst let v Sovjetiji. Komaj 5 procentov. Ni pa mogoče dobiti nobenih sledi o neznanih številu žena, otrok, drugih civilistov in vojakov, ki so bili tedaj vključeni v predajo Kozakov. Število teh žensk, otrok in starcev je zelo majhno; morda so vsi pomrli.

Častniki, ki so se vrnili na zahod, so bili povečini v slabem zdravstvenem stanju in v popolni revščini. Predaja Kozakov v letu 1945 je bila novinarjem zamolčana, zato je bila širši javnosti na zahodu popolnoma neznana. Sploh ni bilo verjetno, da bi ta zgodba postala javno znana, še marj da bi dobila kakšno verodostojnost. Če bi kakšni siromašni in razbuhjeni tajci začeli z zmedenimi in protislovnimi obtožbami, bi to morda zbudilo kaj sočutja, ali pa celo posmeh. Vseeno je bila prisotnost vrnjenih starih emigrantov potencialno nevarna. Tovariši „belih“, ki so repatriaciji užili, bi naravno lahko pričali o njihovi usodi, vendar to ni isto, kot dokazi tistih, ki so sami šli skozi to protizakonito in nepooblaščenno trpljenje. Ni dvoma, da bi, če bi ti ljudje prišli v prave roke, lahko začeli pravni postopek, ki bi, uspešno ali ne, sprožil najbolj neprijetne preiskave.

Da do tega ni prišlo, je vzrok v žalostnih razmerah brezdomnih begun-

cev in tudi v dejstvu, da je bila zarota, s katero so jih vrnili Sovjetom, še vedno varovana tajnost, za katero so vedeli le njeni organizatorji. Stari emigranti niso vedeli, da je bila njihova vrnitev v popočetnem nasprotju z britansko politiko, zato niso izrabili edinstvene prilike, ki bi njihovim sovražnikom povzročila nepopravljivo škodo.

Vendar so poizvedovanja še bila poslana raznim uradom. 17. julija 1947 je gospa Tjašelnikova po majorju Tufton Beamish-u, MP, poslala Zunanjemu uradu takto poizvedovanje. Verjetno je to kaka sorodnica vrnjenega Kozaka in „poizveduje, kje so zdaj Kozaki, in če je kakšna možnost, da se vrnejo iz USSR“. Zunanji urad je to pismo poslal na Vojni urad. Meseca novembra je od Glavnega poveljstva britanskih čet v Avstriji prišel odgovor, ki govori o dogodbah v Avstriji v maju in juniju 1945 in med drugim pravi: „V tistem času je bilo storjeno vse, kar je bilo mogoče, da nasovjetski državljani niso bili vključeni med repatriirance.“ Poudarjeno je bilo — ne moremo misliti, da je to kaj več kot dobra volja — v odgovoru Zunanjega urada majorju Beamishu, ki nadaljuje, da na žalost v Sovjetski zvezi ni mogoče izslediti nobenega ujetnika.

Tako je to vprašanje spet za nekaj let zaspalo in je prihajalo na dan samo v emigrantskih publikacijah, katere so brali le ruski emigranti. Potem je emigrantski Kozak, general-major Ivan Poljakov, 28. februarja 1953 pisal pismo Ministrskemu predsedniku Winstonu Churchill, ki je tedaj nastopil že drugo dobo na tem položaju. V zmernem tonu in z natančnim opisom dogodkov v Lenzu Poljakov prosi Churchilla, naj preišče, kje je bilo več žrtev: v Lenzu ali v dobro poznanem umoru poljskih častnikov v Katynu. Poljakov nato omemra članek, ki je izšel v Nizozemskem dnevniku, ki pravi: „Nemški časopisi poudarjajo, da obdolžitve ne prihajajo od mekdanjega sovražnika, ampak iz zahodne strani, in časopis zahteva, da te krutosti morajo biti raziskane brez ozira na to, kdo jih je povzročil, posebno, ko gre za dogodke v Lenzu, kjer je na razpolago še na stotine pušč.“

V svojem pismu Poljakov odločno poudari dejstvo, da jih je bilo med temi mnogo, ki niso bili sovjetski državljani. Ko navede odlična primera Krasnova in Škura, nadaljuje:

Nobeden od teh dveh nikdar ni bil sovjetski državljan. Kot na tisoče drugih Kozakov, sta zapustila Rusijo novembra 1920. leta in od takrat sta živeča v drugih državah. General Škuro je bil jugoslovanski državljan... Sedanjí gospodarji v Kremlju so svojim podložnim jasno povedali, da so jim zapadne demokracije izročile vsako orožje, katero so zahtevali. Ne samo tiste, ki so pobegnili iz Rdeče vojske, ampak tudi vse protikomunistične voditelje, ki so pred tridesetimi leti skušali rešiti Rusijo pred komunizmom. Ruske častnike in vojaške, ki niso bili sovjetski državljani. Hoteli so šustiti čefo tiste Rusce, ki so bili rojeni v tujih državah.

General Poljakov je svoje pismo zaključil z vihtudno toda odločno zahtavo za preiskavo, „ki naj poišče resnične krivce...“.

To je bil verjetno prvi primer, ko je bil Churchill opozorjen, da je bilo veliko število nesovjetskih državljanov predanih Sovjetom. Ob tej trditvi je bil vidno vznemirjen in 27. aprila je šef Severnega oddelka pri Zunanjem uradu, Henry Hohler, pisal državnemu podtajniku v Vojnem uradu, kjer je podčrtal obtožbe generala Poljakova:

Poslaništvu Njenega Veličanstva v Washingtonu je bilo narečeno, naj pošlje neobvezno poročilo, toda v slučaju, če stvar pride v preiskavo ali pred parlament, Winston Churchill hoče imeti vsa dosegljiva dejstva.

Gra za ljudi, ki so bili člani Pannwitzovega korpusa, ki so se borili v nemški vojski pod imenom XV. SS Cossack Corps, vrtnji pa so bili po pogodbi, podpisani na Dunaju 23. maja 1945 med generalom Alexandrom in sovjetskimi oblastmi, ki ima svoje pooblastilo v Jaltski pogodbi. V arhivih Zunanjega urada ni nobene kopije teke pogodbe, podpisane od Alexandra, zato bo Sir Winston Churchill zelo hvaležen, če bi mu posredovali kopijo tega teksta skupaj z drugimi važnimi informacijami.

Brigadir H. B. Lathan iz Kabinetskega urada je 19. maja odgovoril in razložil, da po skrbnem pregledu tozadavnih dokumentov „do zdaj nismo mogli izslediti kakšne kopije pogodbe, ki bi jo podpisal general Alexander in ki bi potrdila repatriacijo.“ Kartoteka ne izkazuje nobenega nadaljnjega razvoja in izgleda, da se bo Churchill moral zadovoljiti z nezadovoljivim izidom preiskave.

Da niso našli besedila Alexandrove pogodbe, ni nič čudnega, ker tega nikoli ni bilo. 23. maja Marshalja Alexandra na Dunaju ni bilo, po čem tega pa ta datum nima nobene zveze z odredbami o Kozakih, ki so se tedaj menjavale med AFHQ in Osmo armado. Ker je to zdaj prvič, da je te vrste čenča prišla na dan, izgleda, da je to napačno informacijo dal nekdo, ki je imel ozke zveze s „Prime ministrom“, in je obenem tudi dobro poznal ččo zadevo. Pri tem je najbrž imel dvojni namen. Prvič — da nevojskujče se Kozake v Lienz zamenja s Pannwitzevim korpusom, ki so pripadali nemškimi SS oddelkom, in drugič — da vso odgovornost za predajo preloži na rane Marshalja Alexandra.

Te poizvedbe so se vršile v odsotnosti Kozakov, ki so tedaj le vedno trdo delali in umirali v sovjetskih prisilnih delovnih taboriščih. Ko se je v letih 1955—57 vrnil majhen procent preživelih starih emigrantov, katerim je Kruščev dovolil vrnitev v zahodno Evropo, je skupina štirinajstih pisala kraljici Elizabeti II. za pomoč. Skupino je vodil polkovnik Aleksander Protopopov, imenovali pa so se Zveza kozaskih gostnikov, ki so emigrirali iz Rusije leta 1920 in so se 1956—57 vrnili iz sovjetskih koncentracijskih taborišč. V odgovor so dobili navadno prijazno pismo. Stvar bi ponovno razpala, da se za to ni zanimal angleški časnika Peter Huxley Blythe.

Po depisovanju in razpravljanju se je Huxley Blythe ponudil, da napiše bolj natančno poročilo, ki se glasi:

Prošnja

Mi, podpisani, smo Kozaki, ki smo se od novembra 1917 do 1920 borili proti komunizmu v Rusiji. Decembra 1920 smo bili prisiljeni, da se umaknemo z armado generala Wrangla v Jugoslavijo. Kralj Aleksander nas je lepo sprejel, dobili smo delo, starejši pa primerno pokojnino.

Oktobra 1944 smo bili spet prisiljeni zapustiti svoje domove v naši drugi domovini Jugoslaviji. Bežali smo pred komunisti in našli zatočišče v Lienzu v Avstriji. Tam so nas britanski vojaki aretirali ter nas 29. maja 1945 predali Rdeči armadi v Judenburgu, Avstrija.

Aretirani smo bili na ukaz generala Alexandra Osme britanske armade, predajo Sovjetom pa sta izvršila polkovnik Malcolm in major Davies. Ko so sprejeli našo predajo, so nam dali častno besedo, da ne bomo predani Rdeči armadi. Kljub temu so nas izročili. Tiste, ki se niso hoteli ukloniti, ali so hoteli pobegniti, so postrelili ali pa pretepli s puškinimi kopiti. Pred predajo so nas britanski vojaki preiskali, nam pobrali ure, denar in druge dragocenosti.

28. maja 1945 ob 6. uri zvečer smo zvedeli, da nas bodo predali Sovjetom. Vložili smo formalni protest in polkovniku Malcolm pokazali svoje dokumente, da dokažemo, da smo res stari emigranti. Rekel nam je, da te dokumente lahko pokažemo Stalinu. Napisali smo prošnje na angleškega kralja Jurija VI., na britansko poveljstvo, na jugoslovanskega kralja Petra II. in na papeža Pija XII. Vsa ta pisma smo dali polkovniku Malcolm. da jih odda naprej. Prejeli nismo nobenega odgovora.

Zgodaj zjutraj 29. maja 1945 so nas zastražili in pod vojaško stražo odpeljali v Judenburg. Takoj ob prihodu so nas izročili Rdeči vojski, ki nas je že čakala. Prevzel nas je general Dolmatov. Bil je začuden nad dejstvom, da so Britanci predali Sovjetom tudi stare emigrante, ker so Sovjeti od zahodnih zaveznikov zahtevali le sovjetske državljane.

Posledica te predaje je bila, da smo bili obsojeni na 11 ali 12 let prisilnega dela v sibirskih taboriščih, kjer smo morali delati najtežja dela. Zdaj smo stari, bolni in nesposobni za delo.

Zdaj prosimo Njeno Veličanstvo, angleško kraljico in britansko vlado, ki so za našo nesrečo odgovorni, da nam za teh 11 ali 12 let v sovjetskih taboriščih odkazujejo veliko odškodnino.

Tej prošnji je bilo priloženo posebno pismo kapetana Anatola Petrovskega, ki je še bolj podrobno podčrtal nezakonitost te predaje. Petrovski in njegovi tovariši so mislili, da je bila britanska vlada tista, ki je ukazala predajo.

Sem ruski emigrant — tako je začel — v letih 1919 in 1920 sem

se kot častnik v Belgi armadi boril proti komunizmu. Ko je bila armada na Krimu premagana, sem moral zapustiti Rusijo in sem odšel v kraljevino Jugoslavijo, kjer sem živel, študiral in delal do aprila 1941, to je do kapitulacije Jugoslavije. 28. maja 1945 sem bil izdan in predan sovjetski vojski (MVD). Od leta 1945 do 1956 sem bil zaprt po različnih sovjetskih koncentracijskih taboriščih. Brez sodne razprave sem bil obsojen na več od deset do šestindvajset let. Zaradi dolgih let trpljenja, ločen od svojih sorodnikov, ko so me kot zločinca držali v rudnikih v Sibiriji, Vorkuti in drugih krajih, sem zgubil svoje moči in zdravje. Zaradi tega nisem za nobeno težko delo in živim kot razseljena oseba (DP), mestna občina pa mi daje samo malenkostno podporo.

Upoštevaajoč, da sem dejansko bil predan Sovjetski zvezi po Britancih, ki so vedeli, da nisem sovjetski državljani, je to nezakonito dejanje, zato se čutim upravičenega, da mi britanska kraljica Elizabeta II. da neko pomoč kot odškodnino za leta, ki sem jih prebil v sovjetskih ječah; neko odškodnino za izgubljeno zdravje in da na stara leta ne bom stradal.

Tu je končno dokaz, katerega je britanska vlada tako dolgo tajila. V nasprotju z navodili, ki so jih dajali v javnost in proti sporočilom, katera so sestavili pozneje, so bili stari emigranti vedoma predani Sovjetski zvezi. Churchill je bil tisti, ki je leta 1920 rešil Petrovskega in njegove tovariše pred masčevanjem Boljševikov, on je julija 1945 svarił Alexandra, naj bo posebno previden, da ne bodo rabili sile in koga pregovorili, da se vrne v svojo deželo. Isto načelo so upoštevali od koncu Korejske vojne. Leta 1952 je Churchill pisal Eden: „To je stvar naše časti, da nobenega ujetnika, protikomunista, ne prisilimo k vrnitvi, da bi bil v komunistični Kitajski umorjen. To ni stvar debate, ampak osnovno načelo, za kar se borimo in, če bo treba, tudi umiramo“. Kako bi se Churchill počutil šest let pozneje, ko je zvedel resnico o strahotnem izdajstvu, ki so ga skrivaj izvedli v imenu njegove vlade, v nasprotju z njegovim mišljenjem in proti njegovim navedbam?

Na žalost mi lahko ugibamo, nikdar pa ne bomo zvedeli kakšna je bila Churchillova reakcija. Leta 1958 on ni bil več ministrski predsednik. Bil je njegov naslednik, ki je prejel prošnjo teh preživelih Kozakov. Ta oseba je po hitrem zgodovinskem obratu leta 1945 zelo blizu tej pozabljeni operaciji, ki je rodila toliko trpljenja in bridkosti. Ta je gledal dogodke v čisto drugačni luči. Ta oseba je bil nekdanji rezidenčni minister v Sredozemlju, spoštovani gospod Harold Macmillan, ki je zdaj živel na številki deset Downing Street. Kar zdaj vemo, je, da je „Prime Minister“ ta pisma poslal na Zunanji urad, ta pa je Kozakom takole odgovoril:

„Natančna preiskava dogodkov nas vodi do zaključka, da na moremo ničesar storiti v pomoč osebam, ki so navedene v vašem pismu.“

MARŠALOV PRIHOD

„Taborišče je veselo razpoloženo, ker je F.M. (Field Marshall) rekel, da ne bodo vrnjeni v Jugoslavijo“. (Dnevnik Jane Balding, sestre Rdečega križa v Vetrinjskem taborišču, 4. junija 1945.)

Prisilna vračanja, ki so koncem maja in v začetku junija 1945 poslaša na deset tisoče Kozakov in Jugoslovancev v smrt, so se izvršila zelo hitro in v veliki tajnosti. Splošno nasilje in prevara od višjih oblasti nista bili dovoljeni in vrnitev novovjetskih starih ruskih emigrantov je bila izrecno prepovedana v vseh naredbah, ki so prišle od AFHQ ali od Osme armade. Britanski vojaki so se upirali tej nevojaški nalogi, vstajala so nevarna vprašanja o državljanstvu in širše so se govorice o masovnem pobijanju onkraj jugoslovanske meje. Kako dolgo bo vzelo, preden te neprijetne novice pridejo do ušes MacCreery-ja ali maršala Alexandra? Bila je važna hitrica, če hočejo, da bo Macmillanov načrt uspešno opravljen.

Vsaj predaja srbskih in slovenskih vojaških in polvojaških oddelkov se je končala brez ovir. Enostavno niso mogli verjeti, da bi jih njihovi prijatelji in (v slučaju četnikov) njihovi zavezniki izdali Titu, s katerim bi Britanci pred enim tednom skoraj začeli novo vojno. Slepota so verželi britanskim častnikom, ki so jim zatrjevali, da potujejo v Severno Italijo, kjer se bodo pridružili svojim tovarišem.

Usoda jugoslovanskih vojakov v vetrinjskem taborišču je gotovo bila kruta, sramotna in nepotrebna. Toda tisti na poveljstvu 5. korpusa, ki so bili za to odgovorni, so začeli tedaj pripravljati (če je to mogoče) še večje nasilje. Ne pozabimo, da je bilo med prestrašeno množico, ki se je pomikala skozi ljubeljski predor, preden je Tito zaprl meje, tudi veliko število civilnih beguncev. V Vetrinju so jih ločili od polvojaških enot ter jih preselili v taborišče kako miljo oddaljeno. 20. maja je bilo tam 2.450 moških, 3.000 žensk in 550 otrok; vseh skupaj 6.000.

Zdaj so Angleži pripravljali, da tudi vse te nezaščitne ljudi vrnejo v roke meščev. Vrhovno poveljstvo (AFHQ) je 23. maja izdalo odredbo, „naj vrnejo vse Jugoslovane, ki so na področju Osme armade, toda brez pritiska“; drugače naj se preselijo v Distone v Italijo, kjer naj se pridružijo svojim rojakem. Spira so ta ukaz izvedli zelo uspešno, po čisto preprosti metodi, da so vstopali na transport „na častno besedo britanskega oficirja“, da gredo v Italijo. V noči 26. maja se je v taborišče vrnil srbski četnik in povedal, kam so jih v reznici odpejali in kakšna je bila usoda tistih, ki so prišli v roke partizanom. Ta novica se je hitro razširila in povzročila veliko zaskrbljenost tako med ogroženimi Jugoslovani kot med britanskimi častniki, ki so bili odgovorni za ta prevoz. Maršalova naredba se z zvijačo ni mogla več nadaljevati.

(Sledi)

ANGLEŠKO IZDAJSTVO (A BRITISH BETRAYAL)

Mesto uvoda v sestavek g. F. Krištofa opozarjamo naše bralce na članek istega avtorja, objavljen v št. 7/8 preteklega leta (str. 186), kjer jasno dvomi v iskrenost angleške besede. Sedaj bomo v dveh nadaljevanjih objavili, kaj se je zgodilo. Vsak sam pa naj razsodi, če je anglofilija še naša bolezen! -- Op. ur.

Dokumentaren film. Izdala in predvajala BBC-Londor v režiji Laurence Rees-a.

Pri snemanju v Sloveniji sodelovali Filip Robar-Dorin, Marija Ivana Tekavec in Zdravko Bačar.

Od Slovencev nastopata v filmu ga. Nina Lenček, civilna begunka in Milan Zafec, domobranec. Intervjuji Francu Dejaka, Franceta Kozine in Franceta Krištofa niso vključeni.

Film začne z obsodbo N. Tolstoja v prid Lorda Aldingtonu za 1.500.000 funtov odškodnine zaradi žaljenja časti. Očiten je namen filma, da razloži, v čem je bilo bistvo procesa. Namigne tudi, da je Tolstoj izgubil, ker ni mogel točno dokazati, da je bil Tety Low (Lord Aldington) 24. maja 1945, tedaj ko se je predaja začela, še v Celovcu. Pe trditvi Lorda Aldingtona je on že prej odpotoval.

Gre za postopanje angleške vojske pri predaji Kozakov Stalinu in protititovcev (tako jih film imenuje) Titu. Zgodovina predaje nam je že znana, deloma iz lastne skušnje, deloma iz Tolstojevih spisov. Kar presune človeka sedaj, da jo sliši potrjeno iz ust samih angleških oficirjev in podoficirjev, ki so bili tedaj na kraju samem in so s studom sodelovali pri tej predaji.

Krutost in zavrtnost postopanja s kozaki je jasno podana, prav tako obup njihovih družin ob grozi neizvestnosti. Jalta je veza z Angleže samo na vračanje sovjetskih državljanov, vračali so pa vse brez izjeme, tako begunce iz prve svetovne vojne kot Nemce, ki so bili priključeni kozaskemu zboru. Po pričevanju Zoe Polanske, ki je preživela Auschwitz in Dachau, so Angleži pri tem postopali slabše kot nacisti v koncentracijskih taboriščih.

Domobrancev film sploh ne omenja, ampak jih pomeša med protititovec. Od teh je nekaj prizorov srbskih dobrovoljcev iz tedanjih filmanih poročil in enega bradatega četnika.

Predaja naj bi se izvršila v izrecnem nasprotju s Churchillovo politiko. Največjo odgovornost zanjo film pripisuje gen. Robertsu, namesniku komandanta 8. armade maršala Alexandra. Ta je, po vrnitvi ministra MacMillana iz Celovca, 14. maja 1945 izdal povelje:

Vse izpričane jugoslovanske podanike, ki so služili v nemški

vojski in so se predali, je treba razorožiti in izročiti lokalnim jugoslovanskim silam.

(Potemtakem domobranci ne bi smeli biti vrnjeni, ker niso služili v nemški vojski, kot se je dokazalo tudi na londonskem procesu.)

Toda Toby Low, šef štaba 5. korpusa, ki se je pogažal s titovci o preda-
daji, je 17. maja izdal povelje:

Vse jugoslovanske državljane na območju te armadne skupine je treba čimprej izročiti Titovim silam. Treba jih je takoj razorožiti, ne sme se jim pa povedati kam bodo poslani.¹

Povelje se je nanašalo na vse: vojake in civiliste. Zato je Toby Low že naslednji dan poslal sledeče pojasnilo:

Jugoslovanski državljani po tem povelju obsegajo vse netitovske vojake z jugoslovanskim državljanstvom in tiste civile z jugoslovanskim državljanstvom, ki jih lahko klasificiramo kot spremljevalce taborišč. V povelju niso vključeni tisti civilisti, ki niso spremljevalci taborišč.²

Taboriščne spremljevalce je torej s svoje strani vključil Toby Low. Gen. Roberts jih v svojem povelju ne omenja.³

Gospa Nina Lenček v filmu dobro razkrinkava zlobo oznake „taboriščni spremljevalci“ s popisom usode svojega očeta dr. Joža Lovrenčiča, znanega pisatelja, svoje matere in svoje sestre, ki so bili vrnjeni skupaj z domobranci, sama pa se je rešila, ker na transportu ni bilo več prostora. Prav tako perversno angleško trditev, da so pošiljali civiliste nazaj iz sočutja, da ne bi ločevali družin.

Za tiste, ki že poznamo trpljenje Milana Zajca, je pa verjetno najbolj pretresljiv prizor tam, ko pokaže sliko vseh desetih bratov, od katerih so bili štirje ob istem času v breznu, od teh pa dvojčka Toni in Ignacij skupaj zvezana in skupaj pobita.

Film lepo podaja sliko angleške nemorale za časa vetrinjskih dogodkov. Angleži naj bi se bali Tita, zaveznika, ki so ga oni sami oborožili, zato da ne bi sprožili tretje svetovne vojne. Zastopnik MacMillana si upa še trditi, da je bila odločitev o izročanju vojaška odločitev, ne civilna t. j. MacMillanova.

(¹ Zanimivo bi bilo vedeti, ali je ta zvijača prišla od Low-a samega ali je bila sugerirana od partizanov. Vsekakor je avtor vedel za naklonjenost domobrancev do Angležev.)

(² Že od Julija Cezarja naprej so imenovali „taboriščne spremljevalce“ tisto sodrgo, ki je spremljala vojake na pohodih, skupaj s pratežem. To so bili mali, goljufivi branjevci, vlačuge, vrači in podobno.)

(³ Z angleške strani gledano naj bi torej napor dr. Meršola z mojo pomočjo uspel v tem, da je dosegel prekvalifikacijo civilnih beguncev. Iz vojaške sodrge so se spremenili v resnične begunce. Z dr. Meršolom seveda tedaj o tem nisva imela najmanjšega pojma. Tudi major Barre je utegnil o tem zvedeti šele ob svojem odločilnem posredovanju.)

Capt. Nigel Nicholson od Grenadier Guards, vojaki ki naj bi s studom opravljali svoje delo pri vračanju, popisuje, kako je moral „izboljšati“ na povelje svoje dnevno poročilo. Sprva je bil zapisal, da vračanci pričakujejo smrti iz rok partizanov. Kaj takega pa ni smelo v javni dokument. Naslednjega dne je moral zapisati, da vračanci pričakujejo pravičnega ravnanja „Popolna neresnica“, pravi on sam.

Ob taki izjavi zaudari iz filma vsa zavratnost in podlost višje angleške komande na Koroškem, slika preoblečenega volka, kateremu so se predali begunci in domobranci kot ovčice brez pravega pastirja, kot pravična Rdeča Kapica. Angleži so se izkazali za trdne zaveznike komunistov za zmago revolucije v Sloveniji. Pred slovenskimi komunisti jih gotovo ni treba biti prav nič sram. Bili so vredni drug drugega.

Film konča z besedami:

Ob koncu vojne je bila angleška vojska v južni Avstriji pod hudim pritiskom. Ne moremo se pa izogniti dejstvu, da je bilo v maju in juniju 1945 izročeno 30.000 ljudi v roke njihovim sovražnikom, v nasprotju z zavezniško politiko.

Med preživeli žrtvami pa prevladuje prepričanje, da na koncu vojne niso bile samo osebno prevarane, ampak da sta bili tudi pravičnost in sočutje, ki so ju pripisovale Angležem, z njimi vred prodani.

Vrednost filma je predvsem, da je filman od Angležev za Angleže. Če pomislimo na angleško samozaljubljenost, je bilo za filmanje potrebno precej poštenja, poguma in vztrajnosti. V tem pogledu režiserju Laurence Rees-u lahko samo čestitamo. Gotovo je precej zasenčil sij romantike o viteštvu angleške vojske, kot se je slikala iz napada angleške lahke konjenice na Balaklavo v Krimski vojni. Časi so se pač izpremenili.

Da je bilo mogoče tak film producirati in predvajati v Angliji sami, je seveda poglavje zase. Šele ko se bo v Sloveniji produciral in predvajal tak film, nepristranski seveda, o „OF“ in „NCB“, potem si bomo lahko rekli, da je v Sloveniji zavladovala demokracija.

Produkcija filma samega ima pa še drugo, prikrito stran, kot drugo stran lune. Slovenija in domobranci kot taki niso v njem nikjer cimenjeni, spet v popolnem nasprotju z začetno obvezo režiserja Laurence Rees-a. O tem pa naj govori Angleško Izdajstvo št. — 2.

Francé Krištof

ANGLEŠKO IZDAJSTVO ŠT. 2

Vabilo k sodelovanju pri filmu o Vetrinskih dogodkih, ki mi ga je od strani BBC poslal Laurence Rees je bilo že objavljeno v Taboru. Prav tako moj odgovor nanj. Poznal sem zakrknjenost Angležev, zato je bil moj odgovor na lep način odklonilen. Bil je tako oster in jasen, pogoj, da bom smel

v filmu na kratko opisati vso resnico o domobrancih, zanje tako nesprejemljiv, da odgovora sploh nisem pričakoval.

Na moje presenečenje pa mi je Rees odgovoril, pristal večkrat in izrecno na pogoj; stvar je postajala resna. Med nama se je začelo razvijati prijetno znanstvo, saj je Rees zelo simpatična, zgovorna, razgledana in na videz odkrita osebnost. Že od vsega začetka mi je sam od sebe odkrito priznal, da je osnova filma trgovska. Film o grozotah, ki so se ventilirale na Tolstojevem procesu, se bo zagotovo dobro prodajal. Bil pa je izredno odločen v tem, da angleško umazanijo ob Vetrinju spravi na dan.

Za razlago v filmu o domobrancih ni bil kaj navdušen, toda vsi štirje — režiserji Dejak, Kozina, Zajec — in jaz smo bili odločno edini v tem, da nima smisla pred tujci, posebno še Angleži, razkazovati slovenskih grozovitosti in kako so domobranci umirali, če se istočasno ne prikaže, zakaj, čemu in kako so se v življenju borili. Na misli smo imeli celo, da bi zahtevali od Reesa pismeno izjavo, da bo razlaga o domobrancih vključena, pa smo odnehali, ker bi bila taka zahteva lahko dvorezen meč. Vsa pričanja bi lahko izpadla. Zanesli smo se morali na Reesovo besedo.

Osebo sva precej dolgo govorila. Razložil sem mu situacijo v Sloveniji med vojno, ki jo je z razumevanjem sprejemal. Na porabilo se je udeležil tudi spominske proslave na Orlovem vihu v juniju 1990, kjer je tudi v nagovoru za vse povedal svoje vtise iz Kočevskega Roga. Očividno ga je prevzelo, četudi nekatoličana, ko sem mu med skupnim obhajilom šepnil: „Vidiš, taka je bila večina tistih, ki so jih partizani v Rogu pobili!“

Filmanje se je vršilo 2. julija 1990 na Slovenski Pristavi v Harpersfieldu, 40 milj vzhodno od Clevelanda. Pri mojem intervjuju pa me je ustavil, ko sem prišel z razlago do italijanskega razpada, češ da sem predolg in da bo on s komentarjem to hitreje opravil. Spet sem v precepu moral odnehati, vsaj nekaj je že prišlo na trak. Ločili smo se v največjem prijateljstvu... Vse drugo pa je razvidno iz naslednje izmenjave pisem.

Dopisovanje objavljamo, da bi preživeli domobranci spoznali, kakšne ovire se postavljajo na poti do priznanja domobranskih zaslug. Saj pričevanji Dejaka in Kozine tudi nista vključeni v film.

London, 14. dec. 1990

Laurence—Francetu,

S temle Ti samo sporočam, da je naš program o prisilnem vračanju nazadnje le dobil prostor pri oddaji — petek, 11. januarja 1991 ob 9,30 zvečer na BBC-2.

Po dolgem razmišljanju smo sklenili, da bomo film imenovali „Angleško izdajstvo“ („A British Betrayal“), saj so laži in prevara, ki so jih Angleži uporabljali, da so lahko izvršili svojo nalogo, eno izmed redkih dejstev, o katerem so vsi soglasni. (Če so bila ta dejanja upravičena ali ne, je seveda drugo vprašanje.)

Poskušali smo na vsak način vključiti Tvoj interview v program, toda

zelo mi je žal, da sta, kot se včasih dogodi, preobilica materiala in meclastično odmerjen čas povzročila, da se nam to ni posrečilo. Prav v resnici to obžalujem, toda prepričan sem, da boš to razumel, televizija je daleč bolj zadržana v tem pogledu, kot je pa tisk.

Kot sem Ti obljubil, Ti bom poslal v januarju VHS celotnega programa skupaj s kaseto Tvojega intervjuja (kot sem že razložil so ti VHS izključno za Tvojo osebno in zasebno uporabo). Uredil sem tako, da je kaseta programa prevedena na ameriški format za Tebe, Tvoj intervju pa ostane na kaseti VHS PAL sistema.

Mnogo pozdravov

Laurence
Senior Producer
Documentary Features

Cleveland, 9. jan. 1991

Francé—Laurenceju

Prejel sem Tvoje pismo z dne 14. dec. 1991.

Da moj intervju ne bo vključen v vaš program me ni prav nič presenetilo. Imam že stare izkušnje, pa še kakšne!

Dal si mi besedo, da bom v programu lahko razložil vso resnico o domobrancih. To je bil moj sine qua non pogoj, da sploh sodelujem z BBC. Toda tudi pri vseh Tvojih kasnejših, ponovnih in kategoričnih izjavah v tem smislu se nisem mogel znebiti občutka, da bo z našim dogovorom nekaj narobe.

Malce, na vetrinjski način, si me pač speljal na led, „na pot v Italijo“, da tako rečem. Držal si se tradicije, tokrat brez trupel. Pa tudi brez moje osebne zamere, bodi o tem prepričan. Zato ker Te v resnici razumim: Nova Lisa na koži se tigru prav rič ne pozna. Čudim se samo, čemu le tak cirkus tukaj v Clevelandu spriču Tvojega delovanja, vključno rože za mojo ženo.

Prav nobenega interesa nisem imel, da bi v Tvojem filmu gledal samega sebe. Toda angleška publika je bila, če izvezamemo pokole od strani partizanov, dosledno zastrupljena z zločnim obrekovanjem o Slovenskih domobrancih, ki so moj ponos in moja žalost. Široka publika ne more imeti prav nobenega pojma o njih drzni, za ves svet pionirski obrambi življenja pred domačimi, revolucionarnimi, „osvobodilnimi“ teroristi, med sovražno okupacijo povrh vsega. Koliko je bilo ostalim pričevalcem dovoljeno, da se dotaknejo tega vprašanja, bomo šele videli.

Moj intervju je bil okrnjen že pri snemanju samem. Le bomo sem mogel posvetiti v to zaroto molka in obrekovanja. Sedaj, ko vidim da je tudi BBC udeležena pri tej zaveri, mi ni nič kaj lahko pri srcu.

Kot praviš, se bo program imenoval „Angleško izdajstvo“. Kakšen sijajen naslov za spomenik moji lastni nepopravljivi naivnosti.

Adijo torej, pa zdrav ostani!

S pozdravi

Francé.

London, 21. jan. 1991

Laurence—Francetu

Ravnokar sem prejel Tvoje pismo od 9. januarja in čutim, da Ti moram takoj odgovoriti.

Tvoje opazke so me zelo ranile, posebno zato, ker se mi zdi, da so posiljeno pristranske. Za mene bi bilo boljše, če bi nekdo s Tvojo nadarjenostjo prihranil svoje mnenje o filmu, dokler ga ne bi videl. Ko bi ga gledal prej, bi gotovo zaznal, kako je poudarjeno dejstvo, da so bili mnogi antititovski Jugoslovani neprostovoljni družabniki Nemcev — pravzaprav si uporabljeno besedilo deloma Ti sam sugeriral kot sledi:

„Bilo je na tisoče skupin, ki so nasprotovale Titu. Vse so se borile proti komunizmu. Vse so se v različnih stopnjah družila z Nemci, četudi so se mnoge od teh skupin postavile na stran Nemcev enostavno zato, ker so sovražile Tita bolj kot pa nacistične.“

Film kaže prav grafično obseg prevare, ki so jo Angleži uporabili proti Tebi in Tvojim tovarišem. Zato me zares čudi, da Ti avtomatsko domnevaš, da film ne more predstavljati resnice, če tvoj intervju ni priključen.

Odkar je bil objavljen naslov filma, so me precej napadali. To se je še poslabšalo, ko je bil film predvajan in so lahko milijoni ljudi videli obseg nepoštenosti, ki jo je zakrivila angleška vojska. Kar redoma dobivam pisma zmerjanja od bivših oficirjev vojske, ki me obtožujejo „izdajstva“ zato, ker sem si upal podvomiti o pravilnosti dejanj angleške vojske. Sama BBC je prišla pod udar vplivnih ljudi tukaj v Angliji, ker je imela pogum, da film prikaže. Toda ni treba, da verjameš meni, ko sedaj, ne da bi videl film, obtožuješ BBC kot soudeleženko „zarote molka in obrekovanja“. Vprašaj kogarkoli, ki tukaj živi.

Saj si inteligentna oseba, zato Te prosim, da pretehtaš tole: Zamisli si, kako se počutim jaz, potem ko so me ozmerjali bivši oficirji angleške vojske, ker sem si drznil posneti tak film, pa dobim pismo od strani ljudi, za katere sem si najbolj želel, da svet sporna njihova doživljanja. Ne pismo priznanja, ampak napadalno pismo od osebe ki me obtožuje, ne da bi videla film, da sem jo „na vetrinjski način speljal na led v Italijo“. Želim samo, da si vzameš toliko časa, da pregledaš film in potem umakneš svoj komentar kot nezaslužen.

Rad bi videl, da pokažeš tole pismo tudi svojim tovarišem — Dejaku, Kozini in Zajcu.

S pozdravi

Laurence
(S'edi.)

„Tabor“ ni nikomur privešek! „Tabor“ nima mecenov! Mislite na to in redno plačujte naročnino ter darujte za zvestobo!

MRTVIM NI TREBA SVOBODE

NEKATERA ŽALOSTNA DEJSTVA IZ OKOLICE GROSUPLJA

Neštetokrat hitijo naše misli tja čez morje, v doline in griče tja v prelepe slovenske vasi. Kolikokrat si v medsebojni družbi obnavljamo ljubezen do domovine, a tujina pa nam vsak dan več razdalje.

Ta članek, ko pišem o Sloveniji s kratkim pregledom zgodovine in poučkom visokega kulturnega stanja našega naroda, ki je po pravici veljal kot eden prvih evropskih narodov po svojem kulturnem delu. Za časa Druge svetovne vojne je pa tudi največ pretrpel. Naš narod je miroljuben dokazal svoje junaštvo proti svojim nasilnikom.

Za časa italijanske strahovlade so se začele organizirati „Bele garde“ (ali vaške straže). Zakaj. Zakaj „bele garde“, zakaj domobranci, zakaj toliko gorja, zakaj je naša dežela postala razvalina, bojišče in grobišče, posejana z grobovi mučeničkov?

Tisti čas so namreč bili naši ljudje brez obrambe izpostavljeni vsakemu nasilju. Vpričo zmede in negotovosti pred razbojniki so se morali sami organizirati proti različnim skupinami med katerimi so bile prave razbojniške tolpe, čeprav so si nadeli ime OF proti okupatorju. Res, da so tu pa tam napadli kakega Italijana in vrgli kako bombo brez pomena. Živež in potrebno so ropali poštenim kmečkim družinam. V tem položaju se je v nekaterih vaseh uredila obramba. Zaprošili smo za nekaj obrambnega orožja, ki so ga zasedbene oblasti rade dale, veseleč se strašnega bratomornega boja, ki bo iz tega nastal. Toda kmetom prav res ni ostalo nič drugega kakor briniti svoja življenja in svojo last. Posledice tega so res bili oboroženi spopadi in kar je narod peljalo v nesrečo, so bili ZLOČINCI, kateri so se delali junake in med tem pobijali najboljše sinove slovenskega naroda, narod pa pehali v obup.

Naj navedem imena samo nekaterih žrtev iz Došenjske iz okolice Grosuplja. Eden izmed prvih je bil ubit Tone Kočever, kaplan v Zagorju, doma iz Grosuplja. Bil je od Nemcev preganjen in se je vrnil domov v Grosuplje, kjer ga je čakala smrt. Tragični konec 6-članske družine Jakopir, poklana od komunistov, tudi iz Grosuplja. Brata Ludvik in Jože Rosi, Velike Mlačevo, ubita l. 42. Tajnik občine Slivnica Žalno. Lojze Senar in brat Janez, gospodična Zofka Globokar, vsi trije doma iz Žalne, ubiti l. 42. Bratranca Jože in Franc Zavržen, doma Lopček pri Grosuplju. Bivši župan občine Slivnice Žalne Alojzij Vrečar, Malo Mlačevo, ubit l. 43 iz osebnega sovraštva. Zupančič Janez, doma iz Gatine, ubit l. 42. V vasi Blato so delno požgali gospodarska poslopja in oropali govejo živino in poljske pridelke pri Adamiču in Kovaču in to zato, ker so se gospodarji pravočasno umaknili na varno.

Če še sedaj kdo trdi, da so sodelovali z okupatorji tisti, ki so dvignili cročje v silobran, se zavedali svoje odgovornosti pred Narodom in Bogom in niso odobravalı načrtnega početja neodgovornih komunistov, je to pač krivičen oöitek. Ti možje in fantje, ki so bili v resnici za rešitev naroda, šlo je zato, da se narod očuva, kajti mrtvim junakom v grobu ni treba svobode.

Tone Šušteršič

LJUBLJANSKO SODIŠČE – BEGUNJE – RAJHENBURG – KALVARIJE SLOVENSКИH MATER IN ŽENA

(Nadaljevanje)

Kako pa je bilo, mama, s tisto demobilizacijo partizanov?

Na velikem dvorišču pri Rožekovih na Posavju (Ježica) je bilo polno partizanov in partizank. Med partizankami so nekatere celo jokale, češ da nimajo kam iti sedaj. Pa je Rožekova mama najbližnjim partizanom rekla: To pa ni prav, da jih postavljate na cesto, ko nimajo ne doma, ne službe. Vsaak izmed vas naj bi eno oženil, pa bi bile preskrbljene“. Takoj se oglasi eden od najbližje skupine partizanov: „Ah, mama, to so pa same kurbe. Še na misel mi ne pride, da bi se s katero oženil.“ Tako je bilo, za „osvobodilno vojsko“ so bile takrat „zaslužne“, sedaj pa na cesto vržene, brez izgledov za nadaljni življenjski obstoj.

Mama, se vam je vtisnil v spomin še kakšen poseben dogodek, ki osvetljuje tedanje nevzdržno stanje?

Marsikateri doživljanj je bil pretresljiv. Naj omenim še enega. Z nami je bila v delavnici razmeroma še mlada zapornica. Pisala se je Razinger Greta. Poročila se je, ko je imela komaj 16 let, z nekim pravovernim komunistom in vstopila celo v partijo. Pripovedovala nam je, da je na nekem pohodu proti Mokronogu spetoma videla, kako so komunisti mučili svoje žrtve, jim rezali jermena iz hrbtov, stikali oči itd. Zagnuslo se ji je in se je odločila javiti vse to Nemcem. Res so Nemci 24 mučiteljev zajeli in postrelili. Partizoni so jo takoj osumili. Obsodili so jo pogojno na 15 let zaporu s pripombo, ko se bo vrnil njen mož, da jo bo on še enkrat sodil. To lažila se je, da jo bo mož rešil, ker je tudi ona njemu pomagala izvitı se iz objema smrti. A zgodilo se je drugače. Nekega dne se je pojavila v naših delavnici posebna konvulsija: žurčev naš upravnik, dr. Turnšek in še nekdo drugi, meni nepoznan. Ustavijo se na naši strani in pričenjajo razgovor z zapornicami. Opazila sem, da so imeli oči venomer uprte v Greto. Vrnejo se v pisarno. Čez nekaj trenutkov pride paznica in zapove Greti, naj takoj pripravi vse svoje reči za odhod na ljubljansko sodišče. Tam jo je že čakal njen mož z drugo

ženo in odločil, da mora biti ustreljena. Obsodba se je izvršila med njenim obupnim vpitjem: „Tako mlada, pa moram umreti...“.

Še drug dogodek se mi je vtisnil v spomin. Znana komunistka Martinčeva iz Draveč je čakala na porodni postelji prvega otroka. Pred porodom je še poklicala zdravnika z zahtevo, da naj odstrani s stene križ: Ne mara, da bi ga njen otrok videl. Takoj po porodu so ji prinesli otroka, a zdravnik je materi-komunistki kratko izjavil: „Tovarišica, tvojemu sinu ne bo treba gledati križa, kajti otrok je — slep!“ Tudi pozneje rojen drugi otrok, je pomenil za njo bridko razočaranje: Rodil se je — bebec!

Mama, mnogo žalostnih, prežalostnih in zares tragičnih doživetij in dogodkov smo slišali od vas. Zdaj nam pa za zaključek in slovo še kaj povejte.

No, še na nekaj sem se spomnila. V zaporih v Rajhenburgu se nas nadrejeni večkrat sliši peti, seveda samo partizanske pesmi. Me smo se vedno upirale, a izbrale smo največkrat tisto pesem, ki nam je bila najbolj pri srcu: Ah, kako je dolga, dolga pot...

Da, dolga je bila doba od moje aretacije, do ponovne vzpostavitve razdejanega družinskega krova. A čas vseeno hitro beži. Srečna sem, da mi je Bog izkazal to milost, da sem lahko vse otroke obiskala. Tudi ata je tako hrepenel po vseh vas, da bi vas še enkrat videl, a mu ni bilo dano. Trdno sem prepričana, da se bomo tudi potem, ko me bo prekrila črna zemlja, vsi še enkrat videli v naši pravi domovini. Še enkrat tisočkrat hvala za vse skrb, ki ste jih imeli z menoj in pripomogli h temu smedenju. V duhu bom vedno z vami — vaša mama!

Prenos na traku razgovorov med gospo Francko Dermastjevo in zetom Božom Šurmanom, se je končal, a sledi kot odmev za nadaljnja razmišljanja:

Kaj naj rečemo h doživljanju Kalvarije zavedne pogumne žene, matere-trpinke? Je to sicer izpoved ene slovenske matere, toda izpoved, ki tudi simbolizira in predstavlja ponižanja, zasramovanja, trpljenja stotin, tisočev slov. mater znotraj in izven zaporov, na tej ali oni strani Oceana. Vso goro vnebovpijočih krivic, prizadevanj vsem tem materam bi bilo potrebno imeti pred očmi, tudi pri uresničevanju resnične sprave in prizadevanju zadostitvi pravice. Gospo Dermastjevo (l. 1980.), kot premnogo drugih zavednih slovenskih mater je že prekrila zemlja. Po točkah duševnih mukah, žgavih bridkostih, prelitih solza in izrečenih molitvah, so našle svoj mir pri Vsemogočnemu. Bodo vsaj še preživele matere dočakale, če ne materialno, vsaj moralno popravo nagradenih krivic spričo še vedno obstoječih, dopuščenih, nelegitimnih in nemoralnih zakonov, skovanih od nedavne, samozvane krvave oblasti — v novi demokratični Sloveniji? Bo nova že težko pričakovana ustava doprinesla končno k pospešeni zgraditvi resnično pravno urejene države? Pričakovati je, da upanje bivših zapornic in preostalih zavednih slovenskih mater in žena ne bo zaman!

(Zaradi pomanjkanja prostora v listu, sta objavljena oba razgovora le v skrajšani obliki. Naj velja na tem mestu še posebna zahvala ge. Veri in Božotu š. za doprinos pričevanja iz doživetja nasilne komunistične naše domovine.)

Moje pripombe o slovenskem šovinizmu

Gospod Tone Šušteršič je v zadnji številki Tabora lanskega leta pisal o slovenskem šovinizmu, kjer je modro ugotovil, da slovenskega šovinizma sploh ni. V svojih ugotovitvah je pa v veliki zmoti, kajti ni samo šovinizem, če zahtevamo nekaj več kot nam pripada. Šovinizem je tudi narodna domisljivost, da se nadvrednoti in zapostavlja druge narode. Odkrito pogledjmo, kako je pri nas v resnici.

Slovenci se vedno proglašamo, da smo visoko kulturni in da v kulturi prekašamo vse ostale juoslovanske narode. Šovinizem je tudi sovraštvo do drugih narodov. Tu smo Slovenci na prvem mestu, kajti slovensko sovraštvo do vsega, kar dliži po Srbih in drugih „Južnjakih“ je že star pojav. Ne smemo pozabiti na „geslo“ „SRBE NA VRBE“ iz leta 1932. To ni samo šovinizem, temveč že meji na nacizem.

Gospod Šušteršič omenja priseljevanje Srbov v Slovenijo. Tudi tu je v zmoti, kajti med priseljenci je le malo pravih Srbov; večinoma so to Albanci, Bosanci in Črnogorci.

Vse „grehe“ stare Jugoslavije pripisuje gospod Šušteršič Pašiću, Živkoviću, Jeftiću in „Mirkoviću“ (ta ni eksistiral, vsaj ne kot predsednik vlade). Ob teh imenih pa pozablja, da so v vladah vedno spremljali Slovenci, kot na primer, Dr. Korošec, Dr. Krek, Dr. Kušovec, Dr. Gosar, Snaj in drugi. Tudi v parlamentu in senatu smo imeli Slovenci svoje zastopnike. Pravijo, da je kriv tudi tisti „ki žakelj drži“.

Komunistične Jugoslavije pa nam Slovencem niso vsilili Srbi; vendar je resnica obratna, komunizem je bil vsiljen Srbom. Saj so bili Tito, Bakarić (Hrvata), Kardelj, Kidrič (Slovenca), Moša Pijade (Žid), Popovoda (Črnogorec). Med temi ustanovitelji komunizma v Jugoslaviji je bil le Ranković Srb.

Glede Miloševića, sina pravoslavnega popa, pa le to. Milošević je kot Srb poznal srbsko mentaliteto in je zato viso svojo „pridigo“ glede Kosova postavil na srbsko nacionalno miselnost. Kosovo za Srbe pomeni vsaj to, kar za nas pomeni Gospa sveča. Kosovo je postalo „albanski“ teritorij šele pod Titom, ki je tam naselil 400 tisoč albanskih beguncev iz Albanije. Vprašam gospoda Šušteršiča, ali se smemo Slovenci za vedno odpovedati naši Koroški, Trstu, Gorici, Beneški Sloveniji, Reziji, Kanalski dolini in Porabju? Prepričan sem, da nikdar ne smemo pozabiti na to neosvobojeno slovensko ozemlje, ker to ni noben slovenski šovinizem.

Svoj članek ste pa, gospod Šušteršič, dobro zaključili. Seveda ga je treba prav oblikovati; Slovenci govorimo na ves glas o srbskem šovinizmu, zanižimo pa pred našim šovinizmom.

† Mila Villa roj. Oman

Nepričakovano je 2. maja 1991. umrla gospa Mila Villa roj. Oman v Hurlinghamu, kjer je živela. Bolehala je že več let in je dočakala 49 let.

Žaluje mož Roberto in dve hčerki ter sestre: Jelka, Jožica por. Škrbec, vdova Ana por. Hočevan, ki živi v Clevelandu ter svakinja Francka Oman roj. Škrbec in nečak Jani.

† dr. Jože Krivec

Po mučni neozdravljivi bolezni je 10. maja 1991. umrl v Castelarju pisatelj in kulturni delavec dr. Jože Krivec, star 75 let.

Pokojni se je rodil v Haložah na štajerskem.

† Franc Gorše

Isti dan t. j. 10. maja 1991. in za isto boleznijo nas je zapustil Franc Gorše, star 68 let. Rodil se je v Višnji gori, a živel je v Slovenski vasi — Lanús.

Zapušča tu v Argentini ženo, dva sinova in brata Toneta.

† Anica Rode

Po večletni bolezni je umrla 17. maja 1991. gospa Anica Rode v Lomas del Mirador — Buenos Aires, stara 79 let.

Za njo žaluje pošttrtova'ni sin — duhovnik dr. Jure Rode, ki je mnogim bolnikom v veliko tolažbo.

† Miha Hrovat

7. junija 1991. je nenadoma umrl v bolnici v Buenos Airesu Miha Hrovat, odkoder so ga prepeljali v Hurlingham, kjer je živel in je bil pokopan v Moronu. Star je bil 70 let.

Pokojni se je rodil v Tančji gori pri Črnomlju t. j. v isti vasi kot pokojni Jurij Puhek, ki nas je zapustil pred dvema mesecema. Kakor pok. Jurij — je bil tudi Miha domobranec na Primorskem.

Zapušča ženo Rezko, tri sinove in hčerko.

† **Marko Jerman**

Nepričakovano je umrl v Buenos Airesu 13. junija 1991., Marko Jerman, star šele 28 let.

Na mrtvaškem odru je ležal v Slovenskem domu v San Martinu. Številni znanci in prijatelji so ga prišli kropit in so ga spremljali na njegovi zadnji poti na pokopališče v Pablo Podestá.

Zapušča ženo Moniko roj. Jenko z dvema otrokoma in žalujoče starše.

† **Jože Golobič**

Telefonsko nas je obvestil soborec Jancz Matažič iz Kanade, da je tam na svojem domu v Oshawi pri Torontu nenadoma umrl 10. junija 1991 domobranski častnik Jože Golobič.

Pokojni Jože se je rodil na Dolžu pri Novem mestu na Dolenjskem in je dopolnil 78 let.

Najprej ga srečamo v Štajerskem bataljonu, pozneje v Vaških stražah in nazadnje je bil poveljnik težke čete šentvitskega udarnega bataljona. Bil je hraber borec in je tudi v emigraciji ostal zvest protikomunist in Taborjan.

Številni soborci in prijatelji so ga prišli kropit in ga spremljali na njegovi zadnji poti.

Jožeta bomo ohranili v dobrem spominu in mu želimo miren počitek v kanadski zemlji.

Sinu, sestri in ostalemu sorodstvu naše iskreno sožalje.

— — —

Vsem mrtvim miren počitek v argentinski zemlji!

Žalujem družinam in sorodstvu naše iskreno in globoko sožalje!

Rdeča potuhnjenost

(„Novo Jutro“, Ljubljana, št. 7 — 29. maj 1991.)

Mi Slovenci smo narod, ki je že od nekdaj udarjen s kronično slepoto. Gospod Cankar in še nekaj redkih, pronicljivih umov, je svoječasno povedalo, kar jim je ležalo na jeziku. Skozi vso našo žalostno in jokavo zgodovino se tolažimo z rekom, ki nam je pravilo in vodilo: **HIŠICA, TRAVICA, KRAVICA**... in potem še kaj, če je že nujno.

Smo eden redkih narodov (če ne kar poslednjih) z demokratično izvoljenim „rdečim predsednikom“. Tudi v predsedstvu ždiijo „PRENOVLJENI BOLJŠEVIKI“ s kulturniškimi obrazi in „štikajo“. Oziramo se v novo Evropo, bahaško nastopamo, še raje moledujemo, vendar je odziv zelo skromen ali ga skorajda ni. Kdor se ni nikoli strokovno ukvarjal s „proučevanjem

boljševizma“ oziroma delovanja v brezštevilnih različicah, ne more doumeti stalne nevarnosti, ki nam preti. Evropa ni topoumen slon, katerega lahko vsakdo vleče za rilec ali mu ga maže s poljubno barvo. Z „rdečo“ prav gotovo ne!

Dokler bo imela naša dežela le rahel vonj po „demokratičnih prenoviteljih“, bomo prisiljeni životariti na robu svobodnega sveta. Rdeča potuhnjenost pa se plazi in plazi dalje, obljubljaajo svoj povratek. Že leto dni čakamo in ne dočakamo, dokončnega obračuna s tistimi, ki so dolga desetletja počenjali politične in gospodarske zločine. Ni kriva samo novoizvoljena vlada, krivi smo vsi, ki dovoljujemo to utopično stanje.

Moj pokojni oče (zagrizen antikomunist) je rad uporabljal rek: RDEČE REVOLUCIJE NASTAJAJO V KRVU, PADAJO V KRVU!

... In potem „sprava“! „Kakšna sprava neki“? Jaz osebno se ne bom nikoli „spravil“ z rdečimi razbojniki in morilci. Štirideset let jih mam pod lupo in mirno lahko priznam, da je bil to temnejši čas kot obdobje španske inkvizicije.

Zdaj je poslednji trenutek, da spregledamo! Že včeraj je bilo pozno, a jutri bo prepozno! Sicer pa: ponovne „rdeče“ okupacije ne bi preživel — do zadnjega diha bi se boril z orožjem.

...KADAR GRE ZA BREZKONČNO NOČ, JE VSEENO ALI JE ČLOVEK NA ZEMLJI ALI POD NJO!

Bogdan Sieberer — Ljubljana

Janez Rotar

VETRINJSKO POLJE

(Nadaljevanje)

V tem ostajajo poraženi vse bolj podobni tistim, ki so bili v bratomorni državljanski vojni na drugi strani, ki so jo njihovi voditelji pravzaprav zanetili in spodbujali, zavdani z ideologijo sovraštva do drugače mislečih, ki so si jih hoteli podrediti in si podrediti tudi ves svet. V svetovno vojno je bila bratomorna vojna prav s tem namenom na naših tleh diabolčno vpeta. Mnogi posamezniki v trenutkih samote in zbranosti v sebi doživljajo zlasti tudi temne strani, dejanja zoper človeka v državljanski, narodni državljanski vojni. To je osebna zgodovina slehernika, ki razmišlja, in ne moremo se ji ogniti. O tem govore pričevanja, izpovedi, krenike, literarna dela. Samo narodi te nesrečne države so v drugi vojni med vsemi evropskimi narodi žrtvovali sebe in še z bratomerno vojno. Pripoved strica Janeza o pokončanih vrnjenih beguncih zgodnjega poletja petinštiridesetega leta je v času mojega študija in nato snovanja družine prehajala v ozadje. K temu je pripomoglo moje sedemletno bivanje zunaj Slovenije, kjer sem si služil kruh in kar je

bilo prav tako nasledek moje pripadnosti oziroma označenosti. Toda ko sem občasno prihajal v rodno vas, so me na medvojne in povojne razmere in dogodke opozarjale ovdovele domačije. Brez pravih gospodarjev so zapuščene lezle vase, niso zmogle pritiskov od znotraj in niso vzdržale pritiskov na kmečke ljudi in njihovo življenje od zunaj, s strani boljševiške oblasti. Na vasi so jo izvajali bivši terenci, ki so na vsakogar gledali izrazito osebno. To se je kot najtežje izkazalo takoj po preobratu, ko so odbirali posameznike iz svojih krajev v taborišču v Šentvidu v škofji Lekci in v Teharjah. Nadaljevalo se je potem nekaj čet pri prisilnih odkupih, pri odrejanju davkov, pri pisanju karakteristik za šolarje, za dijake in študente. Revolucija se je prav zares z vso hito nadaljevala.

Leta 1980 je bila strahovita nesreča slovenskega letala nad Korziko, in umrlo je 192 ljudi. Nesreča je bila označena kot slovenska narodna tragedija, kot tragedija za slovenski narod. Tako smo jo dojemali in še zlasti jo občutijo tisti, ki jih je prizadela s smrtjo bližnjih. Kako je šele prizadelo slovenski narod tragično pokončanje prek deset tisoč ljudi takoj po drugi vojni, koliko bližnjih je obremenilo za vse življenje! Prav nič ne pomaga zatiskati oči pred resnico ali pa jo prenaresjati.

Vse, kar se je z mojimi strici in bratranci dogajalo in zgodilo med državljansko vojno in takoj po njej, ostaja globoko v moji notranjosti, ostaja neodstranljivo v meni in v točkerih drugih, ker vsa povojna leta niso prinesla ničesar, kar bi nas razbremenjevalo. Vsak čas, vsak hip sem nenadoma v svojih nekdajšnjih mladostniških četih, v letih občutljivega dojemanja vsega, kar se je okoli mene dogajalo. In tako obtežen moram vse to izreči, zapisati, ne morem tega še naprej zadrževati zase. Ne toliko zaradi sebe, kolikor zaradi njih. Moje štirinajsto leto, povezano z usodnim preobratom v življenju slovenskega naroda, hodi kot zla senca, kot opomin v korak z mano, vsa leta, ob vsem mojem dejanju in nehanju. Ne morem ga, tega tragičnega časa, več sam prenašati.

Zadnja leta se posebno živo spominjam medvojnih domačih družinskih molitev, priporočanja mojih starišev za mirno zadnjo uro. Če je človekovo poslednje dejanje, v katerem je sleherni zares čisto sam, prepuščen samemu sebi, ko v nekakšnem izostrenem povzetku celotnega življenja, v nekakšnem njegovem odsvitu sklene svoj tek, sem glede zadnje ure svojih in svojcev, tudi svojih stricev, pomirjen. Vsem je bila naklonjena mirna zadnja ura. Ne morem pa se sprijazniti z zadnjo uro svojih bratrancev in tiste desetine tisočev njihovih vrstnikov, katerih mlado življenje je bilo pokončano v znamenju revolucije, maščevanja, potešitve sovraštva človeka do človeka.

Neki naš publicist je v knjigi svojih slovenskih premišljanj zapisal ob tem grozovitem dogodku, ob tej nepojmljivi in nezaslišani množični pomoritvi, da se pač zgodi, pravzaprav mora zgoditi s slehernim narodom kaj takega na toliko in toliko stoletij, tako rekoč zaradi njegove higijene, njej v prid. „Od blizu boli — povzema ta publicist —; iz velike razdalje, do koder se bolečina ne čuti, pa je skoraj lep občutek ta nesnažnost, strastnost

in krvavost naroda, ki sicer kar naprej oznanja lastno slabokrvnost, bledičnost, jamravost in nemoč." Žal, to ni nesnažnost naroda, ampak le peščice, trojice, peterice samooklicanih ljudi, ki je lastnemu narodu naprtila tako množično smrt, sama pa je do zadnjega preprečevala sleherni človeški spomin nanjo, preganjala resnico, a se je ni mogla razbremeniti.

In ta humanist je še zapisal, da tako razlagati usode tistih dvanajstih tisočev Slovencev nikakor ni cinizem. Zares težko si je predstavljati, kaj je deset tisoč mrtvih mladih ljudi, pokončanih z enim samim zamahom. Kakor da bi hotel opozoriti, kako neprimerno je takšno premišljanje o človeški tragediji, je francoski pisatelj nobelovec Albert Camus v romanu Kuga (La Peste, 1947) takole opozoril pred ciničnim razlaganjem strahot: „Kaj pomeni sto milijonov mrtvecev? Celo če je bil človek v vojni, komaj ve, kaj je to en sam, samcat mrtvec. In ker je mrtvec pravi mrtvec samo takrat, če si ga videl je sto milijonov trupel, posejanih sem in tja po zgodovini, toliko ko dim v dimšljivi... Deset tisoč mrtvecev je toliko ko petkratno občinstvo v eni od velikih kinodvoran. Morali bi napraviti tole: pri izhodišč petih kinodvoran bi bilo treba zbrati ljudi, jih peljati na kakšen mestni trg in jih množično usmrtiti, pa bi nam bilo jasno. Tako bi vsaj v tem brezupnem kupu videli znane obraze.“

Naših deset, dvanajst tisoč iz poletja petinštiridesetega je bilo toliko tisoč znanih obrazov, znanih svojcem, ki so ostali za njimi, znanih sovaščanom v sleherni izmed teh domala tisoč prizadetih slovenskih vasi, znanih tistim, ki so bili na nasprotni strani in so jih odbrali, popisali in napotili v smrt. Za majhen narod je državljanska vojna nepopravljivo razdejanje, ko prizadene in za stoletje in delj obremenjuje celotno narodno občestvo. To, kar se je zgodilo v poletju petinštiridesetega, dva meseca po vojni, je bilo najhujše streljanje talcev, pokončevanje po lastnih bratih.

Vse, kar je bilo in kar je, pojmujem in doživljam kot človeška, vendar nadvse tragična dejanja, dejanja zoper lastni narod, izsiljena v takratnih okoliščinah, v katerih smo se znašli ne po svoji krivdi, okoliščinah svetovne vojne, ki jih je revolucija umela obrniti sebi v prid. Zanetena bratomorna vojna je zapustila najhujše razdejanje, v primerjavi z žrtvami same vojne je bil njen krvni davek početverjen, popeterjen. Zavdan z novo ideologijo, tujo našemu življenju, je človek posegel v naše človeško in narodovo življenje in je bil ubijalec bi rekli z besedami Ivana Cankarja (Moja mljva).

Vsiljena ideologija se med Slovenci ne tedaj ne kasneje ni mogla ukoreniniti in se izkazati s človeškimi lastnostmi, v imenu katerih je govorila. Ni se mogla uresničiti, ker je ravnala v nasprotju z razglašanimi ideali. Že na začetku je posegla po skrajnih sredstvih zoper človeka, zoper njegovo življenje, ki ga je podredila dogmi, zoper drugače misleče, zoper etično izročilo slovenskega ljudstva. Slovensko izročilo je odklanjalo ubijanje sočloveka, nikoli kaj takega ni dopuščalo in tudi ni poskušalo v imenu ideje, dogme, doktrine. Odklanjalo je nasilne poti do sprememb. V samorazdejanju je tekla kri najbližjih, vpričo nas nedoraslih. Kot takratni mladostniki nosimo to kri na

sebi in v sebi. Ne moremo je izbrisati pred tistimi, ki se narojevajo, ne moremo se delati, kakor da je ni.

Bratrance in strice sem imel na obeh straneh revolucije, v sorazmerju, kakor se tu kaže in kakšno je na Slovenskem bilo, kjer je revolucija besnela. Vendar sorazmerje danes zame ni toliko pomembno to, da je življenje prevaralo ene in druge. Kot narod smo se prepozno začeli politično razvijati in zadelj tega nismo imeli dovolj izkušenj in ne dovolj modrosti, da bi se ovedli in bi se bili temu samorazdejanju umeli ogniti. Nismo se mogli ogniti tudi zavoljo tega, ker si je ideologija podrejanja sveta na netenju sovraštva do uspešnejših izbrala prav nas ob južnih in vzhodnih narodih, prav tiste torej, ki so jih začetniki te ideologije prezirali in jim napovedovali izginotje. Tragične izkušnje tega stoletja bi bile te narode po vsem, kar je bilo in kakor življenje v svetu teče, morale izučiti in izmorditi.

Toda najglasnejši posamezniki, ki so krmarili minula desetletja in odločali o usodi posameznika in narodovega občestva, se s to resnico nočejo, ne želijo sprijazniti. Ni mogoče razumeti govorjenja ne verjeti besedam enega prvih Slovencev med državljansko vojno in vseh desetletij po njej, slovenskega kulturnega prvaka. Izrekel jih je pred štirinajstimi leti ob Kocbekovem intervjuju, ob vsesplošnem odkrivanju tragike povojne bratomorije. Kakor da bi hotel v sebi potlačiti lastno zgodovinsko soodgovornost in lastno vest. Kot ponovno in dokončno prekletstvo je svoje besede izrekel zoper tiste, ki so si z begom v negotovo brezdomstvo oteli golo življenje, ko so majnika petinštiridesatega bežali pred nasprotniki, pred maščevalci in pred zanesljivo smrtjo:

„Veste, ni strašnejše eksistence, ko je emigracija. Zaradi tega so tudi napol stekli, v sebi imajo steklino, to besnost, ki tisto bolezen spremlja. Zelo so kaznovani. Pa jih nismo mi, usoda jih je kaznovala, tisti način življenja, ki so si ga izbrali.“

Ko je pisatelj Anton Novačan po vojni iz Trsta prosil tega prvaka, naj mu jamči, da se sme brez hudih posledic vrniti v domovino, mu je takšno jamstvo odtegnil... Nikoli jim ne bodo odpustili, da nad njimi niso mogli izvesti rituala obračuna.

Človek, ki grozodejstva vojne nad ljudmi dočuje na opravičljiva in neopravičljiva, na opravičljive in neopravičljive smrti, ta človek pač ne bo zmogel dojeti, da je sleherno dejanje zoper človeka, zoper njegovo življenje zločin, pa naj ga stori kdorkoli in v imenu katerekoli ideje. Tak človek ne priznava svetosti človekovega življenja in ne doumeva njegove enkratnosti ter ne more dojeti, da so prav vsiljene tuje ideje, uredničevane in udejanjene tudi z njegovo voljo in hotenjem po moči, pripomogle k smrtim nasprotnikov, prenašale sovraštvo in razdor v naslednja desetletja in izničevale vse tiste, ki so drugače mislili in hoteli, ki so bili zvesti slovenskemu izročilu.

Grobar slovenstva ni nekakšna metafizična usoda, na katero se izgovarja marksist, ampak slepo nadaljevanje revolucije v povojnih desetletjih. To je v tujino, v krušno in duhovno zdomstvo pregnalo deset in deset tisoč

slovenskih ljudi, tako težakov kakor izobražencev. Niso mogli prenašati pritiskov ideologije in postopkov razosebljanja. Kot zdomeci so se odrekli svoji domačiji in jo prepustili drugim ljudem, ki jih je doktrina prav tako opeharila za lastna ognjišča in domovanja, in so nehote postali njeno orodje, da bi preprečevali zgodovinski interes slovenskega naroda. Človek, neposvečeni posameznik, ni nič, narod prav tako nič, vse je le doktrina, čeprav tuja, sovražna človeku posamezniku in narodovemu izročilu. V naravno dobrem človeku ji je uspelo razpihovati zavist, pohlep, nedejavnost, surovost, izkoriščanje znoja in truda drugih, vse to pa je pripeljalo do popolnega etičnega razkroja in moralnega razdejanja.

Tisti, ki smo kot mladostniki doživljali državljansko vojno in njeno nasilje, pa smrti, imamo vtise spravljene globoko v sebi. In ravno vrstniki mojega rodu smo si danes bliže kakor kdaj, ne glede na to, s katere strani smo spremljali in doživljali revolucijo. Najbrž je to nasledek občutka, da smo v resnici ostali opeharjeni za svoje življenje, da naše prizadevanje, naše delo ne bo pridelalo resnične žrtve, kakršno človek v svojem življenju pričakuje zase in za svoje narodno občestvo. Tudi za medsebojno razumevanje smo danes prav zavožjo tega pripravljeni bolj od tistih, ki so se vedli zmagošlavo in tudi objestno in tako ravnali z drugimi. Naj bi se mi vrstniki, nekdanji mladostniki, sedaj med sabo sovražili in zatirali? Tako so v nas in med nas desetletja potiskali sovraštvo in prezir starejši, zmagovalci in voditelji, da so utirali nadaljno pot ideologiji, svojemu razosebljanju posameznika in naroda!

Ti moji ljudje, o katerih tu govorim, so spomladi leta petinštiridesetega bežali, da bi se ognili pokončevalni sli nasprotnikov. Nihče od njih ni imel ničesar nad sabo.

Do zadnjih tednov ljudje tod niso vedeli, kakšen bo konec vojne. Šele zadnje dni so začeli misliti na to. Kolikor večja stiska, zbežanost in strah so jih navdajali, toliko večja neučakanost in ihta sta se zbirali med zmagovalci, ki so kot terenci doma čakali konca. Odtod panični beg, ki je zajel ljudi in jih je brez sleherne razsodnosti pognal na pot čez, na Koroško. Odtod ihta prvih obračunov in maščevanj, ki se je toliko časa zadrževala v posameznikih, ko poprej duha smodnika in krvi pravzaprav mnogi niti niso občutili. Sedaj so se lahko izkazali in prvo veliko potešitev so doživeli z domobranci, ki so ostali in niso zbežali, novo pa z odbiranjem in označevanjem med vrtnjenimi v šentvidu ali v Teharjah ter v Škofji Loki. Takrat se je bolj ko kdaj v slovenski zgodovini približeval sodni dan, približevala apokalipsa.

Ti moji ljudje so bežali pred nasičeno, naprej določeno smrtno, kakršna je kosila od dvainštiridesetega leta dalje v imenu ideologije in nstenje sovraštva med ljudmi iste krvi. Pred smrtjo, kakršna je od tedaj, brez milosti, brez pravične ali krivične sodbe pokosila prek tisoč neohoroženih Slovencev samo dvainštiridesetega in kakršna je doletela tistih deset tisoč in več, ki so jih bili Angleži vrnili zaradi svojih računov, kakor že tolikokrat poprej tudi tokrat poravnanih s tujimi življenji. Kaj je deset tisoč ljudi za imperialni

narod? A kaj je deset, dvanajst tisoč presekanih ali preprečenih, a mogočih družin na prostoru Dolenjske, Notranjske, ljubljanske okolice, Gorenjske, skratka nekdanje Kranjske! Nad kom ostaja prekletstvo, kdo ostaja zaznamovan s temi smrtmi, s tem bremenom, če ne vsi, prav tako preživeli, za nami pa tudi preživeli rodovi, ki bodo še živeli na slovenskih tleh.

„Hoteli smo ljubezni, učili ste nas sovraštva...“

Ali je še kako upanje rešitve, če že ne za nas, vsaj za naše potomstvo? Zaradi tega, v takem upanju in zaradi vztrajanja v takšni veri sem zgoraj, na začetku tega spisa, zapisal značilne in pomenljive besede iz Zapisnika Vladimirja Kavčiča. Na drugi strani je ta sedanjí slovenski pisatelj v mladosti doživljal državljansko vojno. Enaka bremena in enake bolečine pa skeleče brazgotine nosi v sebi kakor jaz. V stoletju nasilja, revolucij, diktatorjev, samodržcev, ki nam je bilo dano, da ga s pridom uporabimo, poteka naš vek, a so nam ga v resnici ugrabili, si ga prirojili po svoji podobi in hoteljih in so nas skušali izmakniti zlasti notranje. „Krivice, storjene mrtvim, smo pripravljene pozabiti ali pa nas vsaj ne prizadevajo toliko ko sama možnost, da bi krivično sodili živim.“

Tej Kavčičevi misli zvesto sledim z bolečino spričo nedolžnih mrtvih in z zavestjo, da se je delala strašna krivica preživelim, zlasti še tistim, ki so izgubili svoj dom. Jim je po vseh bridkosti res mogoče očitati, da so „napol stekli“?

Od kod tako slepo sovraštvo do sočloveka, do lastne krvi! Je to kajnovstvo kdaj že razsajalo med slovenskimi ljudmi, med izobraženci in humanisti? Ali se je ta strast kopičila v letih, ko se je tak neupoštevani posameznik zarekel, da bo dosegel želeno prav za vsako ceno? Ali se bo to sovraštvo, to izključujoče razločevanje prenašalo na naslednje rodove in se bo izživljalo nad temi in med temi tu v edini in onimi tam v novi, zanje prav tako edini domovini? Zunaj narojenim Slovencem se svoje domovine pred drugimi ljudmi in vrstniki pač ni treba sramovati. Ni jim treba zakrivati potnega lista, kakor počno danes mnogi tukajšnje svoje domovine pred vrstniki v svetu. Oni so lahko ponosni na svojo domovino, ki jih je sprejela, ki delajo za njen blagor in za njeno čast, ti pa so že v mladosti vsi obremenjeni in odrinjeni.

V razdvojenosti zaradi vsega tega, zaradi krivic živim sem moral seči po peresu in zapisati vse te trpkost in grenkobo zbujujoče besede.

Ko danes to pišem, mineva natanko štirideset let od tistega daljnega meseca in leta, ko je moj predvojni ljudskošolski in medvojni gimnazijski sošolec zapustil koroški Spittal ob Dravi in Evropo ter se kot razseljena oseba znašel v Kanadi. Tudi ta sošolec je moj bratranec, je eden tistih treh Mravjetovih in sestre, ki so majnika petinštiridesetega hiteli pred smrtjo čez, na Koroško, a Mirko, najstarejši med njimi, je bil vrnjen in pokončan poleti petinštiridesetega.

Govorim samo o enem gimnazijskem sošolcu, pač o bratrancu, a bilo jih je veliko. V Spittalu in v Pegezu so v begunskem taborišču nadaljevali šolanje. Spomladi devetinštiridesetega so njihovi profesorji in skrbniki po-

skrbeli, da so že aprila končali razred, v katerem so bili. Nekateri so takrat končali gimnazijo, nekateri so bili v sedmem, šestem, tudi šele v petem razredu. Konec aprila so se napotili nadaljnji usodi naproti. Od pomladi petinštiridesetega do pomladi devetinštiridesetega, cela štiri leta, kolikor je trajala sama vojna, so živeli v koroškem begunskem taborišču, komaj dobrih sto kilometrov od svojih domov in od svojcev tostran Karavanj.

Iz mojega gimnazijskega razreda in iz moje domače vasi je bil v Spitalu še sošolec Rudi Kolarič. Ko smo med vojno odšli v ljubljansko klasično gimnazijo, sva se Rudiju pridružila z bratrancem Ivanom. Čeprav sva končala že šesti razred ljudske šole in sva bila že nekoliko odrasla za nov začetek, sva se le odločila za gimnazijo, da Rudi ne bi sam hodil v mesto. Njegov oče je bil namreč v nemškem vojnem ujetništvu, in Rudijevi materi so učiteljice pomagale iz stiske tako, da so našle še dva, tri vrstnike za gimnazijo. Rudijev oče je šele nekaj let po vojni mogel k družini, ki je tedaj že bila v Clevelandu. Rudi je danes podjetnik in ima petero otrok.

Ob pomoči karitativnih organizacij se je bratranec Ivan v Kanadi usposobil za geologijo. Živi v Alberta, delal je pri tvrdki Gulf, pri iskanju naftnih vrelcev tudi na Aljaski. Njegov tri leta starejši brat Tine je novo domovanje prav tako našel v Kanadi. Najprej je bil najemnik žitordne firme, katere lastnica je bila neka Ukrajinka, begunka pred boljševiki. Kasneje je Tine prešel na svoje. Njuna sestra Dragica, rojena med Tinetom in Ivanom kot šesti od devetih otrok tete Frančiške in mojega botra Antona, se je v Kanadi poročila z inženirjem, doma s Sorškega polja. Tudi on je majnika petinštiridesetega šel čez. Imata tri otroke, vsi so šolani, ena od hčera je med vodilnimi v vadi, ki se ji posveča.

Ne Tine ne Ivan se nista poročila, nista ustanovila družine. Mislim, da ju je, zlasti še Ivana, najbolj težila usoda njunih štirih bratov in očeta. Ko sva se po petintridesetih letih z bratrancem Ivanom prvič spet srečala v naši rojstni vasi, se o minulih časih sploh nisva pogovarjala. Bil je ves zaprt vase. Uvidel sem, da je prišel na obisk največ zaradi groba starih, takrat tudi že mrtve matere in pobitih bratov. Na domu sta ob materi živela le zadnja hči in najmlajši sin. Da bi jim novi krajevni oblastniki še bolj zagrenili življenje, so jim v družinsko hišo vsilili dve gostiški družini. To je bila boljševiška navada in povzeli so jo za poniževanje ljudi tudi ti oblastniki in so v domove zaradi beguncev okrnjenih družin in v župnišča pa kaplanije nastanjali goste. Ti so v takih okoliščinah dobivali občutek večvrtnosti in pomembnosti ali pa občutek krivde in nadležnosti, ko so bivali v tujih družinskih in duhovniških domovih.

(Sledi)

Svoboda, ki v sedanjih okoliščinah si je nad slovensko domovino, nosi neizbrisen znak zgleda in žrtve slovenskega domobranstva, ki je o pravem času vsemu svobodoljubnemu človeštvu pokazalo pravo pot: Bog — Narod — Domovina!

Upam, da vam bo predloženi koncept ustrezal.

Opisal sem nekaj, marsikatero misel pa sem pozabil. Med drugim občutke, ko sem se po amputaciji zavedel svojega položaja — sužnja v komunistični družbi. Še v tem času nas je obiskal neki funkcionar, ki ga takrat še nisem poznal. Kasneje sem videl, da je bil to Marjan Breclj. Zavedal sem se, da je življenje sužnja toliko vredno kot življenje muhe. Že v tem času sem se začel učiti pisanja z levo roko. Zavedal sem se, da prebijanje skozi življenje kot 90%-ni invalid nikakor ne bo lahko. Ne vem, če se to primeri vsakemu invalidu. Jaz sem v tem času dobil silno energijo, ki me je spremljala še naslednja leta. Zavedel sem se, da bom moral delati za dva. In tako je tudi bilo. Partijski veljaki so se igrali z menoj, kakor se dečki igrajo, ko breajo in si podajajo žogo drug drugemu. Bil sem opuščen in brezposeln. Konil pa nisem nikoli. V poklicu sem opravljal zvanje projektanta opreme za avtomatizacijo proizvodnje. Ta oprema sedaj po več kakor 20-ih letih služi. Priznanja nisem dobil nobenega. Primerilo pa se je, da je prišel v tovarno dr. Peklenk in nekateri drugi iz raziskovalne skup. Slov. Tako sem jaz in tudi nekateri drugi dobili zvanje raziskovalca. Razumljivo je, da so naši šefi bili le partijski funkcionarji. V resnici pa analfabeti. Imel sem dobro ženo. Ker pa nisva imela stanovanja, sva imela otroka do petega leta v reji. Tudi nje, kot mnogim drugim, so predlagali ločitev, da bi mene bolj prizadeli. Po značaju trdna, je grožnje odbila. Prišla je rotacija, na okraj je prišel nov sekretar Marko B. Vremena so se pričela jasnit, vendar počasi. Končno sva v lastni hiši dobila stanovanje. Pozabil sem povedati, da sem pričel zidati, vendar so dograditev preprečili in nedovršeno hišo tako rekoč odkupili. Toda to je že druga zgodba. Na inovacijah delam še danes; razmere pa so take, da iz upokojskih dohodkov nimam možnosti za realizacijo. Gre za pridobivanje energije, ki po dosedanjih rešitvah gre v izgubo. Upamo, da bo v bodoče bolje. Inovatorji so pač entuziasti.

Bilo bi še kaj vrednega napisati, pa bodi dovolj!

Ivan Kralj

DAROVALI SO

Od 1. 5. 1991 do 15. 6. 1991.	Znidar Ivan	25.000
R o ž m a n o v d o m :	Znidar Janez	25.000
	Markez Jože	35.000
Austral — ★	Šerko Dano	80.000
Mehle Ivan	Šproc Berta - družina	200.000
Rebozov Branko	N. N., Miramar	20.000
		125.000

V sp. na pok. Jureta Puhek:	
Oblak Franc	100.000
V sp. na p. brata Franca:	
Gošče Anton	1.000.000

(v dol.)

Stopar Francka	25
Prosen Janez-Marija	20
Boje Karč-Agnes	40
šega Franc, Tominec Viktor,	
Baje Lojze in Vidmar Stane,	
vsi iz USA	700

Tiskovni sklad Tabor:
Austral — A

Filipič Bogo	55.000
Razinger Blaž	20.000
Eiletz Božo	20.000
Bizjan Štefan	20.000
Praznik Jože	20.000
Dr. Luskar Franc	150.000
šproc Berta - družina	150.000
Zupančič Ivanka	20.000
Prodaja knjig	150.000

(v dol.)

Kreže Frank	20
Stepc Slavko	10
Urbančič Anton	5
Bergant Ivo	10
Meglič Ignac	35
Žukovec Nežka	22
Kuk Avguštin	12
Zakrajšek Ivan	10
Kavčič Ivan	10
Resnik Rudi	5
Golobič Jože	5
Platnar Janez	5
Petrč Fani	5
Prodaja vezanih Taborov	200
Prodaja Bele knjige	20
Mejač Miha	50

V sp. na p. Lojzeta Gregorin:	
Mejač Franjo	50
Cofflet Micka	50

Socialni sklad Tabor:

Pfeifer Gabriela-Ciril	25
Medved Tone	15
Vavpetič Blaž-Mici	40
Hutar Matija	10
Dolinar Milan	20
Muhič Ciril - Toronto	50
Dr. Pepevnak Franc	25
Novak Viktor	20
Kuk Avguštin	13
Krnc Janez	10
Škerl Franc	15
Genorio Karl	15
Favlin Peter	10
Matašič Janez	10
Berkepec Stane	7
Mehle Franc	5
Čadež Boris	5
Zakrajšek Ivanka	5
Dejak Ignac	5
Dejak Alojz	5
N. N.	5
Ferkul Edi	5
Pogačar Jože	5
Strle Martin	5
Torkar Franc	5
Lamovšek Stane	5
Kus Franc	5
Lesar Anton	5
Šubelj Stane	5
Štih Anton	5
Platnar Lojze	5
Kraljič Franc	5
Zakrajšek Martin	3
Bebič Alojz	2
Žukovec Nežka	23
Šalehar E. Gsp.	20

V S E B I N A

Naš maj	145
Naš junij	146
TABOR — oblastem ZDA	147
Titova zapuščina (Dušan Dimnik)	148
Domovina (Ivan Korošec)	150
Lipa sprave (Sv. Slov.)	152
Človečnost — plemenitost (S. Klep)	154
Preživel sem pokol ranjencev iz bolniškega vlaka (I. Kralj)	157
Borili so se za Boga — Narod — Domovino! (L. Kolman)	163
Minister in pokoli (N. Tolstoj)	165
Angleško izdajstvo (F. Krištof)	173
Angleško izdajstvo št. 2 (F. Krištof)	175
Mrtvim ni treba svobode (T. F.)	179
Ljubljansko sodišče — Kalvarija slov. žena (T. Šušteršič)	180
Moje pripombe o slovenskem šovinizmu (J. Lovrenčič)	182
Naši mrtvi	183
Darovali so	192
Justicia (Rev. J. Malensek)	II.

Ko „Tabor“ preberete, pošljite ga v domovino!

Hurlingham Sucursal Correo Argentino (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 1596
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 2619